

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä.

Laissa säädettäisiin sosiaalihuollon keskeisten ammattiryhmien ammatinharjoittamisoikeuden myöntämisestä, ammatinharjoittamisoikeuden rekisteröinnistä, ammattihenkilöiden ohjauksesta ja valvonnasta sekä valvontaviranomaisten tehtävistä ja työnjaosta.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntäisi hakemuksesta oikeuden harjoittaa sosiaalityöntekijän, sosionomin ja geronomin ammatteja. Lupa- ja valvontavirasto ryhtyisi ylläpitämään valvontaa varten sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriä. Lakiehdotus sisältää säännökset sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin sisällytettävistä tiedoista. Laissa säädettäisiin myös oikeudesta käyttää sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä. Nimesuojatun ammattihenkilön ammattinimikkeistä ja vaadittavasta koulutuksesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunnan tehtävät ehdotetaan laajennettavaksi sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaan.

Lain tarkoituksena on edistää sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun edellyttämällä, että sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät valmiudet.

Lain tarkoituksena on edistää sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakenteiden ja työnjaon uudistamista. Lakiehdotus tukee sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota, kun sosiaali- ja terveydenhuollossa toimivia ammattihenkilöitä koskeva sääntely yhdenmukaistuu.

Hallituksen esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO	4
2 NYKYTILA	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	4
Laki ja asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ..	4
Sosiaalihuoltolain ja erityislakien säännökset sosiaalihuollon henkilöstön	
kelpoisuusvaatimuksista	6
Sosiaalihuollon keskeisten ammattiryhmien koulutus	6
Yliopistokoulutus	7
Ammattikorkeakoulutus	9
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja	9
Tutkintojen tunnustamisjärjestelmä	10
Sosiaalihuollon ammattihenkilölain piirissä olevan henkilöstön määrä	11
2.2 Kansainvälinen kehitys ja EU-lainsäädäntö	12
Pohjoismaat	12
Alankomaat	13
Saksa	13
Iso-Britannia	14
2.3 Ohjaus ja valvonta	14
2.4 Nykytilan arviointi	15
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	17
3.1 Tavoitteet	17
3.2 Keskeiset ehdotukset	17
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	18
4.1 Yleistä	18
4.2 Taloudelliset vaikutukset	19
4.3 Hallinnolliset ja organisatoriset vaikutukset/Vaikutukset viranomaisten toimintaan	21
4.4 Vaikutukset asiakkaisiin	22
4.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset	22
5 ASIAN VALMISTELU	22
5.1 Valmisteluvaiheet	22
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	23
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	23
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	24
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	24
1.1 Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä	24
1 luku Yleiset säännökset	24
2 luku Oikeus toimia sosiaalihuollon ammattihenkilönä	29
3 luku Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ohjaus ja valvonta	33
4 luku Erinäiset säännökset	39
1.2 Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta ...	40
2 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	41
3 VOIMAANTULO	42
LAKIEHDOTUKSET	43
1. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä	43

2. Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta	52
LIITE	54
RINNAKKAISTEKSTI	54
2. Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta	54

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Hallitusohjelman 22.6.2011 mukaan käynnistetään sosiaalialalle ammatinharjoittamislain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteisrekisteröintiä ja valvontaa koskevien säännösten valmistelu. Hallituksen päätöksessä rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta osana julkisen talouden suunnitelmaa (25.3.2014) todetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon kelpoisuusehtojen väljentäminen edellyttää säädösvalmistelua vuoden 2014 aikana. Rakennepoliittisessa ohjelmassa sosiaali- ja terveydenhuollon kelpoisuusvaatimusten väljentämiseen liittyvän toimenpiteen tavoitteena on joustavoittaa henkilöstön kelpoisuutta ja mitoituksia säätelevää normistoa kuntatalouden kestävyyden ja henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi.

Sosiaalihuollon tuloksellisuuden kehittyminen edellyttää ammatillisen työn vaikuttavuuden ja tuottavuuden kasvua. Tällöin ammatillisen henkilöstön tehtävärakenteiden ja työnjaon uudistamista on tehostettava ja henkilöstön osaamista kohdennettava nykyistä paremmin vastaamaan asiakkaiden palvelutarpeisiin. Ehdotettu sosiaalihuollon ammattihenkilölaki parantaisi henkilöstövoimavarojen kohdentamista ja antaisi riittävät edellytykset sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön ohjaukseen ja valvontaan kansalaisten perusoikeuksien sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutumiseksi.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Laki ja asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005), jäljempänä kelpoisuuslaki, on ollut voimassa 1.8.2005 lukien. Samalla kumottiin aikaisempi asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista (804/1992).

Lakia sovelletaan yleislakina kunnan ja kuntayhtymän sosiaalihuollon henkilöstöltä

vaadittaviin kelpoisuuksiin riippumatta siitä, minkä hallintokunnan alaisuudessa heidän toimintansa on. Lakia sovelletaan myös valtion ja yksityisen järjestämään sosiaalihuoltoon.

Kelpoisuuslaissa sosiaalihuollolla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain (710/1982) 13 §:ssä mainittuja tehtäviä, joiden järjestämisestä huolehtii sosiaalihuoltolain 6 §:n mukainen toimielin, muu kunnan tai kuntayhtymän toimielin taikka valtio. Kelpoisuuslakia sovelletaan myös tehtäviin, jotka kuuluvat yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011) tarkoitettuihin sosiaalipalveluihin. Kelpoisuuslakia ei sovelleta sosiaalihuoltolain 20 §:ssä tarkoitetun kotipalvelun tukipalveluissa vaadittaviin kelpoisuuksiin. Lakia ei myöskään sovelleta sosiaalihuollon organisaatiossa tai toimintayksikössä hoidettaviin tehtäviin, joiden hoitaminen ei edellytä sosiaalihuollon ammatillista osaamista. Tällaisia tehtäviä ovat mm. terveydenhuollon tehtävät, taloustoimiston tehtävät, kiinteistön huolto- ja kunnossapito- ja keittiöhenkilökunnan tehtävät. Terveystieteiden henkilöstö, esimerkiksi lääkärit, psykologit ja sairaanhoitajat kuuluvat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) piiriin.

Kelpoisuuslaissa on määritelty kelpoisuusvaatimukset tehtävänimikkeittäin keskeisiin sosiaalihuollon ammatteihin sekä vähimmäiskoulutusvaatimus muihin sosiaalihuollon ammatillisiin tehtäviin. Laissa on myös määritelty kelpoisuusvaatimukset sosiaalihuollon johtotehtäviin. Siirtymäsäännöksillä on turvattu kaikkien aikaisempien säännösten kelpoisuusehdot täyttävien henkilöiden kelpoisuuden säilyminen.

Kelpoisuusvaatimuksena sosiaalityöntekijän tehtäviin 3 §:n mukaan on ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. Sosiaalityöntekijän tehtäviä voi siirtymäsäännöksen (14§) mukaan hoitaa myös henkilö, joka kelpoisuuslain voimaan tullessa oli kelpoinen vastaavaan tehtävään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen (804/1992) 2 §:n 1 momentin tai mainitun

asetuksen siirtymäsäännösten nojalla. Tarkempia säännöksiä siirtymäsäännöksen soveltamisesta on annettu valtioneuvoston asetuksella (608/2005).

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 24 §:ssä tarkoitetun sosiaaliamiehen tehtäviin on 3 §:n mukainen kelpoisuus tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja alan tuntemus. Kelpoisuusvaatimuksena isyyslaissa (700/1975) tarkoitetun lastenvalvojan tehtäviin on 3 §:n mukainen kelpoisuus tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja alan tuntemus. Sama kelpoisuusvaatimus tulee olla myös henkilöllä, jonka tehtävänä on vastata lapsen huollosta ja tapaamis-oikeudesta annetun lain (361/1983) 8 §:ssä tai lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 8 §:ssä tarkoitettujen sopimusten valmistelusta.

Sosiaaliohjaajan tehtäviin kelpoisuusvaatimuksena lain 6 §:n mukaan on tehtävään soveltuva sosiaalialalle suuntaava sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto. Lähihoitajan tehtäviin on kelpoinen henkilö, jolla on tehtävään soveltuva sosiaali- ja terveysalan perustutkinto tai muu vastaava tutkinto. Sosiaaliohjaajan kelpoisuuksia koskeva siirtymäsäännöksen (15 §) mukaan kelpoisia sosiaaliohjaajan tehtäviin ovat henkilöt, jotka ennen kelpoisuuslain voimaantuloa ovat suorittaneet tehtävään soveltuvan nykyistä sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoa edeltäneen kokeilujajan ammattikorkeakoulututkinnon tai aikaisemman opistoasteisen sosiaali- tai terveydenhuoltoalan ammatillisen tutkinnon tai muun tutkinnon, joka tuotti kelpoisuuden kumotun sosiaalihuollon kelpoisuusehdoista annetun asetuksen (804/1992) siirtymäsäännösten perusteella.

Lähihoitajan tehtäviin kelpoisuusvaatimuksena on lain 8 §:n mukaan tehtävään soveltuva sosiaali- ja terveysalan perustutkinto tai muu vastaava tutkinto. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tutkintonimike on lähihoitaja ja muun vastaavan tutkinnon tulee vastata laajuudeltaan lähihoitajan tutkintoa. Lähihoitajan tehtäviä voi siirtymäsäännöksen (16 §) mukaan hoitaa myös henkilö, joka on ennen tämän lain voimaantuloa suorittanut tehtävään soveltuvan kouluasteisen sosiaali-

tai terveydenhuoltoalan ammatillisen tutkinnon tai muun sellaisen tutkinnon, joka on tuottanut kelpoisuuden sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen (804/1992) 5 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin mainitun asetuksen siirtymäsäännösten nojalla. Kouluasteiset sosiaalialan ammatilliset tutkinnot olivat kodinhoitaja, päivähoitaja ja kehitysvammaistenhoitaja. Terveydenhuoltoalan kouluasteiset ammatilliset tutkinnot olivat perushoitaja, apuhoitaja, mielenterveyshoitaja, mielisairaanhoitaja, vajaamielishoitaja, lastenhoitaja, hammashoitaja, jalkojenhoitaja, lääkintävahtimestari-sairaankuljettaja ja kuntahoitaja.

Kelpoisuuslain 9 §:ssä on sosiaalihuollon erityistyöntekijää koskeva säännös. Kelpoisuusvaatimuksena sosiaalihuollon erityistyöntekijän tehtäviin on tehtävän edellyttämä peruskoulutus ja sen lisäksi suoritettu soveltuva erikoistumiskoulutus tai jatkotutkinto. Erikoistumiskoulutuksesta on tarkemmat säännökset kelpoisuusasetuksen 2 §:ssä.

Sosiaalihuollon johtotehtävien kelpoisuusvaatimuksista säädetään kelpoisuuslain 10 §:ssä. Kelpoisuusvaatimuksena 10 §:n 1 momentin mukaan kunnan tai kuntayhtymän sosiaalihuollon tai sosiaali- ja terveydenhuollon pääasiassa hallinnollisiin johtotehtäviin on 3 §:n mukainen kelpoisuus tai tehtäviin soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja alan tuntemus sekä niiden lisäksi riittävä johtamistaito. Sosiaalityön ammatillisissa johtotehtävissä edellytetään 10 §:n 2 momentin mukaan lain 3 §:n mukaista kelpoisuutta sekä riittävää johtamistaitoa. Muihin asiakastyön ohjausta sisältäviin sosiaalihuollon johtotehtäviin on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto, alan tuntemus sekä riittävä johtamistaito (10 § 4 momentti).

Kelpoisuuslain 11 §:n mukaan muissa sosiaalihuollon ammatillisissa tehtävissä on kelpoisuusvaatimuksena tehtävään soveltuva ammattitutkinto tai muu soveltuva koulutus.

Kelpoisuuslain 12 §:ssä on säännös tilapäisestä poikkeamisesta kelpoisuusvaatimuksista. Jos sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävään ei saada henkilöä, jolla on säädetty kelpoisuus, tehtävään voidaan ottaa enintään vuodeksi henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen. Oikeutta poiketa sosi-

aalihuollon tehtävissä vaadittavaista kelpoisuuksista ei sovelleta sosiaalityöntekijään, jolla on sosiaalihuoltolain (710/1982) 12 §:n mukaan oikeus päättää kiireellisissä tapauksissa tahdosta riippumattoman huollon antamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä.

Sosiaalihuoltolain ja erityislakien säännökset sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista

Sosiaalihuoltolain (710/1982) 10 §:n mukaan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten kunnassa tulee olla sosiaalihuollon ammatillista henkilöstöä. Jokaisen kunnan käytettävissä tulee olla sellaisen asiakastyöhön osallistuvan viranhaltijan palveluja, jolla on sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus.

Sosiaalihuoltoa koskevissa erityislaeissa on säännöksiä, jotka koskevat henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia. Lastensuojelulaki (417/2007) edellyttää, että lapsen ja perheen oikeusturvan kannalta eräissä merkittävässä lastensuojeluasioissa päätösvaltaa käyttävän viranhaltijan tulee täyttää tietyt kelpoisuuslaissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset. Lastensuojelulain (417/2007) 13 §:n 1 momentin mukaan päätöksentekovaltaa asioissa, jotka koskevat lain 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta ja 39 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen lopettamista, käyttää kelpoisuuslain 3 §:n mukaisen sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaava viranhaltija. Kiireellisen sijoituksen jatkamista, huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa, huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista ja huostassapidon lopettamista koskevan päätöksen tekee kelpoisuuslain 10 §:n 1 momentin mukaisen kelpoisuuden omaava johtava viranhaltija tai johtavan viranhaltijan määräämä muu viranhaltija, jolla on kelpoisuuslain 10 §:n 1 tai 2 momentin taikka 3 §:n mukainen kelpoisuus.

Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tulee olla kelpoisuuslain 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus.

Toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 14 a §:n 4 momentin mukaan

toimeentulotukiasiakkaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen kun asiakas on tätä pyytänyt.

Laissa ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012), jäljempänä vanhuspalvelulaki, on viittauksia sosiaalihuollon ammatillisiin kelpoisuusvaatimuksiin ja tehtävissä vaadittavaan ammatilliseen osaamiseen.

Vanhuspalvelulain 15 §:n mukaan iäkkään henkilön palvelutarpeen selvittämisestä vastaa työntekijä, jolla on laaja-alaista asiantuntemusta sekä tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa tai terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2 §:ssä säädetty kelpoisuus.

Lain 17 §:ssä, jota sovelletaan 1.1.2015 lukien, säädetään vastuutyöntekijästä, joka kunnan tulee nimetä iäkkäälle henkilölle, jos hän tarvitsee apua palvelujen toteuttamiseen ja yhteensovittamiseen liittyvissä asioissa. Vastuutyöntekijällä tulee vanhuspalvelulain mukaan olla iäkkään henkilön palvelukokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa tai terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu kelpoisuus. Vanhuspalvelulain 19 §:n mukaan toimintayksikössä tulee olla henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävä rakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelujen tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut.

Sosiaalihuollon keskeisten ammattiryhmien koulutus

Sosiaalialalle suuntaavaa koulutusta järjestetään korkeakoulututkintoina tai ammatillisena peruskoulutuksena. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut muodostavat korkeakoulujärjestelmän, jota kehitetään kansainvälisesti kilpailukykyisenä ja samalla alueellisiin tarpeisiin joustavasti vastaavana kokonaisuutena.

Yliopistokoulutus

Yliopistolain (558/2009) mukaisesti yliopistot ovat itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia tai säätiölain mukaisia yksityisoikeudellisia säätiöitä. Lain 2 §:n mukaan yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee edistää elinikäistä oppimista, toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Yliopistojen tulee järjestää toimintansa siten, että tutkimuksessa, taiteellisessa toiminnassa, koulutuksessa ja opetuksessa varmistetaan korkea kansainvälinen taso eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Yliopistojen kehittämisen painopisteitä lähivuosina ovat mm. yliopistopetuksen ja opintojen ohjauksen kehittäminen, tutkijakoulutuksen ja tutkimusedellytysten vahvistaminen sekä tutkimustulosten hyödyntämisen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen.

Yliopistolain 7 §:n mukaan yliopistoissa voidaan suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä, taiteellisia ja ammatillisia jatkotutkintoja. Yliopistot voivat järjestää myös täydennyskoulutusta ja avointa yliopisto-opetusta.

Yliopistojen tutkinnoista annettua valtioneuvoston asetusta (794/2004) muutettiin asetuksella (1039/2013). Valtioneuvoston asetuksen 3 §:n mukaan alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtava koulutus voidaan järjestää oppiainepohjaisesti tai koulutusohjelmalla. Ylempään korkeakoulututkintoon johtava alempaan korkeakoulututkintoon tai sitä tasoltaan vastaavaan koulutukseen pohjautuva koulutus voidaan järjestää myös koulutusohjelmalla, johon on erillinen valinta.

Korkeakoulututkintoon johtava koulutus voidaan järjestää kansainvälisenä yhteistyönä. Tutkintoon johtava koulutus voidaan järjestää myös yhteen tai useampaan tutkintoon johtavana koulutuksena yhdessä yhden tai

useamman suomalaisen tai ulkomaisen yliopiston kanssa.

Valtioneuvoston asetuksen 7 §:n mukaan alempaan korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen tavoitteena on, että tutkinnon suorittaneella on:

1) tutkintoon kuuluvien pää- ja sivuaineiden tai niihin rinnastettavien kokonaisuuksien taikka koulutusohjelmaan kuuluvien opintojen perusteiden tuntemus sekä edellytykset alan kehityksen seuraamiseen;

2) valmiudet tieteelliseen ajatteluun ja tieteellisiin työskentelytapoihin tai taiteellisen työn edellyttämät tiedolliset ja taidolliset valmiudet;

3) edellytykset ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen;

4) edellytykset soveltaa hankkimaansa tietoa työelämässä oman alansa tehtävissä ja kansainvälisessä yhteistyössä;

5) riittävä viestintä- ja kielitaito oman alansa tehtäviin sekä kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön.

Koulutus perustuu tutkimukseen tai taiteelliseen toimintaan sekä alan ammatillisiin käytäntöihin.

Alempaan korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voi kuulua perus- ja aineopintoja, viestintä- ja kieliopintoja, monitieteisiä opintokokonaisuuksia, muita opintoja ja asiantuntijuutta kehittävää harjoittelua. Oppiaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden perusopintojen laajuus on vähintään 25 opintopistettä. Oppiaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden aineopintojen laajuus on yhdessä perusopintojen kanssa vähintään 60 opintopistettä. Tutkinnon pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden taikka koulutusohjelman aineopintoihin sisältyy vähintään 6 ja enintään 10 opintopisteen laajuinen oppinäyte.

Ylempi korkeakoulututkinto suoritetaan alemman korkeakoulututkinnon tai sitä vastaavan koulutuksen jälkeen.

Ylempään korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen tavoitteena on, että tutkinnon suorittaneella on:

1) pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden hyvä tuntemus ja sivuaineiden perusteiden tuntemus taikka koulutusohjel-

maan kuuluvien syventävien opintojen hyvä tuntemus;

2) valmiudet tieteellisen tiedon ja tieteellisten menetelmien soveltamiseen tai edellytykset itsenäiseen ja vaativaan taiteelliseen työhön;

3) valmiudet toimia työelämässä oman alansa vaativissa asiantuntija- ja kehitystehävissä ja kansainvälisessä yhteistyössä;

4) valmiudet tieteelliseen tai taiteelliseen jatkokoulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen;

5) hyvä viestintä- ja kielitaito oman alansa tehtäviin sekä kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön.

Koulutus perustuu tutkimukseen tai taiteelliseen toimintaan sekä alan ammatillisiin käytäntöihin.

Ylempään korkeakoulututkintoon vaadittavien opintojen laajuus on 120 opintopistettä, jollei jäljempänä tässä pykälässä tai 14 §:ssä toisin säädetä. Yliopiston on järjestettävä koulutus siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon päätoimisesti opiskellen kahdessa lukuvuodessa.

Ylempään korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voi kuulua perus- ja aineopintoja sekä syventäviä opintoja, viestintä- ja kieliopintoja, monitieteisiä opintokokonaisuuksia, muita opintoja ja asiantuntijuutta syventävää harjoittelua. Lääketieteen, hammaslääketieteen ja eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinnoissa, yhteiskuntatieteellisen alan tutkintoon kuuluvassa sosiaalityön koulutuksessa, proviisorin tutkinnossa sekä psykologian maisterin tutkinnossa opintoihin kuuluu pakollinen harjoittelu.

Perusopinnoilla ja aineopinnoilla on 60 opintopisteen vähimmäislaajuudet. Syventävien opintojen laajuus on vähintään 60 opintopistettä. Tutkinnon pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden taikka koulutusohjelman syventäviin opintoihin sisältyy vähintään 20 ja enintään 40 opintopisteen laajuinen oppinnäyte.

Ylempään korkeakoulututkintoon johtava koulutus voidaan järjestää valtioneuvoston asetuksella säädettävillä aloilla myös siten, että koulutukseen ei kuulu alempaa korkeakoulututkintoa, jos se on tarkoituksenmukaista koulutusalaan liittyvien ammatillisten vaatimusten kannalta. Tieteellinen, taiteellinen ja

ammatillinen jatkotutkinto suoritetaan ylempään korkeakoulututkintoon tai sitä tasoltaan vastaavan koulutuksen jälkeen.

Yliopistoissa suoritettavista tutkinnoista, tutkintojen tavoitteista, opintojen rakenteesta ja muista opintojen perusteista sekä siitä, mitä tutkintoja kussakin yliopistossa voidaan suorittaa (koulutusvastuu), säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Koulutusvastuun tarkemmasta jakautumisesta yliopistojen kesken, erikoistumiskoulutusten aloista ja koulutusohjelmista sekä siitä, mitä erikoistumiskoulutusten aloja ja koulutusohjelmia kussakin yliopistossa on, säädetään yliopiston esityksestä opetusministeriön asetuksella.

Yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä, yliopistojen koulutusohjelmista ja erikoistumiskoulutuksista annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (1040/2013) 2 §:n nojalla annetun liitteen mukaan Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Lapin, Tampereen ja Turun yliopistojen on järjestettävä alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavaa sosiaalityön koulutusta yhteiskunta-tieteellisellä koulutusalaalla. Svenska social- och kommunalhögskolanin tehtävänä oleva sosiaalityön koulutus järjestetään Helsingin yliopiston yhteydessä.

Sosiaalityö pääaineena voi suorittaa yliopistoissa alemman (kandidaatti) ja ylempään (maisteri) korkeakoulututkinnon. Alemman korkeakoulututkinnon laajuus on 180 opintopistettä ja ylempään korkeakoulututkinnon laajuus on 120 opintopistettä. Ylempi korkeakoulututkinto on laajuudeltaan yhteensä 300 opintopistettä. Yliopistot tuottavat myös tieteellisiä jatkotutkintoja, joita ovat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot. Sosiaalialalla on mahdollista vuodesta 2000 alkaen suorittaa jatkotutkintona ammatillis-tieteellisesti painottunut lisensiaatin tutkinto, jonka järjestämisestä vastaavat sosiaalityön peruskoulutuksesta vastaavat kuusi yliopistoa.

Sosiaalityön yliopistokoulutus tuottaa yleisen yhteiskuntatieteellisten valmiuksien lisäksi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain mukaisen sosiaalityöntekijän ammatillisen pätevyyden. Sosiaalihuollon keskeisistä ammattiryhmistä ainoastaan sosiaalityöntekijältä vaaditaan yliopistossa suoritettu ylempi kor-

keakoulututkinto. Se merkitsee keskeistä vastuuta koko sosiaalialan tavoitteellisesta kehittämisestä ja yliopistokoulutuksen mahdollistamasta alan tutkimukseen perustuvasta tiedonmuodostuksesta.

Ammattikorkeakoulutus

Ammattikorkeakoululain (351/2005) mukaan ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntija-tehtäviin ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä.

Ammattikorkeakoulussa voidaan suorittaa ammattikorkeakoulututkintoja ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja. Ammattikorkeakoulussa suoritettuun tutkintoon liitetään asianomaisen koulutusalan nimi sekä tutkintonimike ja ammattikorkeakoulututkinnon osalta tarvittaessa lyhenne AMK ja ylempään ammattikorkeakoulututkinnon osalta lyhenne ylempi AMK.

Ammattikorkeakoulututkinnot ovat laajuudeltaan vähintään kolmen ja enintään neljän vuoden mittaisia. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteena on, että tutkinnon suorittaneella on laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot sekä teoreettiset perusteet toimia työelämässä oman alansa asiantuntijatehtävissä sekä valmiudet oman ammattitaidon kehittämiseen. Tutkinnon suorittaneella on myös edellytykset seurata ja edistää oman ammattialansa kehittymistä sekä riittävä viestintä- ja kielitaito oman alansa tehtäviin sekä kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön. Tutkinnoista säädetään tarkemmin ammattikorkeakouluista annetulla valtioneuvoston asetuksella (352/2003).

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet voivat kolmen vuoden työkokemuksen jälkeen jatkaa opintojaan suorittamalla ylempään ammattikorkeakoulututkinnon. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto on ylempi korkeakoulututkinto (Ammattikorkeakoululaki 564/2009, 18 §). Ylemmät ammattikorkea-

koulututkinnot ovat profiililtaan työelämän kehittämiseen tähtääviä tutkintoja, jotka lähtevät työelämän tarpeista ja niitä toteutetaan läheisessä yhteydessä työelämään.

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteena on, että tutkinnon suorittaneella on laajat ja syväiset tiedot sekä tarvittavat teoreettiset tiedot toimia työelämän kehittäjänä vaativissa asiantuntija- ja johtamistehtävissä.

Sosiaalialalle suuntaavien tutkintojen tutkintonimikkeet ovat sosionomi (AMK), geronomi (AMK) ja kuntoutuksen ohjaaja (AMK). Diakonia-ammattikorkeakoulun diakoninen tutkinto-ohjelma johtaa myös sosionomi (AMK)-tutkintoon. Edellä mainittujen ammattikorkeakoulututkintojen pohjalta voi jatkaa opintoja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon.

Ammattikorkeakoulujen rahoitus- ja sää-dösohjausta uudistettiin vuoden 2014 alusta vauhdittamaan ammattikorkeakoulujen rakenteellista uudistamista ja toiminnan laadun ja vaikuttavuuden parantamista sekä tukemaan nykyistä paremmin koulutuksen tavoitteita, kuten opetuksen ja tutkimuksen laadun parantamista. Nykyistä toimipisteverkkoa kootaan riittävän laajoiksi, laadukkaiksi ja innovatiivisiksi osaamisympäristöiksi. Vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirtyy kokonaan valtiolle 1.1.2015 ja ammattikorkeakouluista tulee itsenäisiä oikeushenkilöitä.

Sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto, lähihoitaja

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 630/1998 (muutos 787/2014) mukaan Opetushallitus määrää perustutkinnon perusteissa tutkintonimikkeet, tutkinnon muodostumisen, tutkintoon sisältyvät tutkinnon osat sekä tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ja osaamisen arvioinnin.

Lain mukaan ammatillisen perustutkinnon suorittaneella on laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä osa-alueella. Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa ammatillisesta peruskoulutuksesta

annetussa laissa tarkoitettuna ammatillisena peruskoulutuksena tai ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetussa laissa 631/1998 (muutos 788/2014) tarkoitettuna näyttötutkintona.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelija voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmän tutkinnon osia, jos se on tarpeellista työelämän alakohtaisten tai paikallisten ammattitaitovaatimusten tai opiskelijan ammattitaidon syventämisen kannalta.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettava perustutkinto muodostuu ammatillista tutkinnon osista (135 osaamispistettä), yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista (10 osaamispistettä). Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä.

Sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto sisältää kymmenen laajuudeltaan 50 opintopisteen osaamis-alaa: asiakaspalvelun ja tietohallinnan osaamisalan, ensihoidon osaamisalan, jalkojenhoidon osaamisalan, kuntoutuksen osaamisalan, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen osaamisalan, mielenterveys- ja päihdetyön osaamisalan, sairaanhoidon ja huolenpidon osaamisalan, suun terveydenhoidon osaamisalan, vammaistyön osaamisalan ja vanhustyön osaamisalan. Sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon tutkintomike on lähihoitaja.

Tutkintojen tunnustamisjärjestelmä

EU- tai ETA-maassa pätevätyt EU- tai ETA-kansalainen

Sosiaalityöntekijäksi tai sosiaaliohjaajaksi toisessa EU- tai ETA-maassa pätevätyt EU- tai ETA-kansalainen voi hakea Opetushallitukselta päätöstä kelpoisuudesta vastaavaan tehtävään Suomessa.

Sosiaalityöntekijäksi tai sosiaaliohjaajaksi toisessa EU- tai ETA-maassa pätevätyt EU- tai ETA-maan kansalainen voi hakea Opetushallitukselta päätöstä kelpoisuudesta sosiaaliohjaajan tai sosiaalityöntekijän virkaan. Opetushallitus voi edellyttää päätöksessä sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen suorittamista, jos koulutus tai ammattitehtävien sisältö eroaa olennaisesti sosiaaliohjaajan tai sosiaalityöntekijän koulutuksesta tai

ammattitehtävien sisällöstä Suomessa. Hakija voi valita itse suorittaako hän sopeutumisajan vai kelpoisuuskokeen.

Sopeutumis aika tulee suorittaa työskentelemällä toisen ohjauksen ja valvonnan alaisena. Kelpoisuuskokeessa hakijan tulee osoittaa hallitsevansa sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan ammatissa vaadittavat tiedot ja taidot. Sosiaalityöntekijän kelpoisuuskokeen järjestää sosiaalityön koulutusta tarjoava suomalainen yliopisto. Sosiaaliohjaajan kelpoisuuskokeen järjestää sosiaaliohjaajan kelpoisuuden tuottavaa koulutusta järjestävä suomalainen ammattikorkeakoulu.

EU- ja ETA-maiden ulkopuolella pätevätyt tai muun kuin EU- tai ETA-maan kansalainen

Jos hakija on pätevätyt sosiaalityöntekijäksi tai sosiaaliohjaajaksi EU- ja ETA-maiden ulkopuolella tai jos hän on muun kuin EU- tai ETA-maan kansalainen, päätöksenteossa sovelletaan ulkomaanopintolakia. Ulkomainen tutkinto rinnastetaan ensisijaisesti tietyntäsoiseen ja -tyyppiseen Suomessa suoritettavaan korkeakoulututkintoon: ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon, alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon, jatkotutkintona suoritettavaan lisensiaatin tutkintoon tai tohtorin tutkintoon. Myönteiselle rinnastamis-päätökselle on mm. seuraavia edellytyksiä: hakija on lähtömaassa täysin pätevä sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja, tutkinto vastaa tasoltaan vähintään Suomessa suoritettavaa ylempää korkeakoulututkintoa, jos hakemus koskee sosiaalityöntekijän kelpoisuutta, tutkinto vastaa tasoltaan vähintään Suomessa suoritettavaa ammattikorkeakoulututkintoa, jos hakemus koskee sosiaaliohjaajan kelpoisuutta, ja hakijan opinnot vastaavat laajuudeltaan, vaativuudeltaan ja sisällöltään niitä opintoja, jotka Suomessa vaaditaan kyseessä olevaan tehtävään. EU/ETA-maiden ulkopuolisia tutkintoja koskeva päätöksenteko perustuu Opetushallituksen korkeakouluilta pyytämiin lausuntoihin, joissa otetaan kantaa opintojen vastaavuuteen ja tarvittaviin täydentäviin opintoihin.

Opetushallituksen sosiaalityöntekijän kelpoisuuden tuottavien päätösten osuus kaikista

opetushallituksen antamista päätöksistä on 2,3 %. Opetushallitus on antanut aikavälillä 1.1.2012—25.8.2014 yhteensä 47 päätöstä sosiaalityöntekijän kelpoisuudesta. Päätöksistä 33 annettiin ammattipätevyyslain nojalla ja 14 ulkomaanopintolain nojalla. Samalla aikavälillä opetushallitus on antanut 13 lopullista päätöstä ammattipätevyuden tunnustamisesta henkilöille, jotka ovat suorittaneet ehdollisessa päätöksessä sosiaalityöntekijän kelpoisuuden saamiseksi edellytetyt korvaavan toimenpiteen. Kaksi ehdollisen päätöksen saaneista oli valinnut korvaavaksi toimenpiteeksi kelpoisuuskokeen ja yksitoista sopeutumisaajan. Sosiaalityöntekijän kelpoisuutta hakevat ovat suorittaneet tutkintonsa yleisimmin Ruotsissa, Virossa ja Venäjällä.

Sosiaaliohjaajan kelpoisuuden tuottavien päätösten osuus kaikista opetushallituksen antamista päätöksistä on 1,4 %. Sosiaaliohjaajan kelpoisuudesta opetushallitus on antanut yhteensä 28 päätöstä aikavälillä 1.1.2012—25.8.2014. Päätöksistä 25 annettiin ammattipätevyyslain nojalla ja 3 ulkomaanopintolain nojalla. Samalla aikavälillä opetushallitus on antanut kuusi lopullista päätöstä ammattipätevyuden tunnustamisesta henkilöille, jotka ovat suorittaneet ehdollisessa päätöksessä sosiaaliohjaajan kelpoisuuden saamiseksi edellytetyt korvaavan toimenpiteen. Kaksi ehdollisen päätöksen saaneista oli valinnut korvaavaksi toimenpiteeksi kelpoisuuskokeen ja neljä sopeutumisaajan.

Sosiaaliohjaajan kelpoisuutta hakevat ovat suorittaneet tutkintonsa yleisimmin Virossa, Tanskassa ja Venäjällä.

Sosiaalihuollon ammattihenkilölain piirissä olevan henkilöstön määrä

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden oikeus ammatinharjoittamiseen myönnetään ehdotetun lain 7 §:ssä ja 8 §:ssä määritellyn tutkinnon perusteella.

Sosiaalihuollon ammattihenkilölain mukaista ammatinharjoittamisoikeutta voi hakea sosiaalityöntekijän, sosionomin ja geronomin ammattiin. Sosiaalityöntekijän ammatinharjoittamisoikeus myönnetään henkilölle, joka on suorittanut yliopistossa ylemmän korkea-

koulututkinnon, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu sosiaalityön pääaineopinnot. Yhteiskuntatieteen maisteritutkintoja ja valtiotieteen maisteritutkintoja sosiaalityö pääaineena on suoritettu 1990-luvun puolivälistä vuoteen 2013 yhteensä 3 500 tutkintoa. Yliopistoista on valmistunut vuosittain noin 150 sosiaalityöntekijää 1990-luvun puolivälistä lähtien vuoteen 2010 mennessä. Vuosina 2010—2014 sosiaalityö pääaineena opiskelleita yhteiskuntatieteiden maistereita ja valtiotieteen maistereita valmistui yhteensä 1 172 henkilöä. Samalla aikavälillä sosiaalityön opiskelijoiksi valittiin yhteensä 2 018 henkilöä, joiden opiskelu on vielä käynnissä.

Väestön koulutusrakennetta koskevan tilaston (Vipunen, tilastovuosi 2012) mukaan 20—64-vuotiaiden ikäryhmässä sosionomi AMK tutkinnon oli suorittanut 21 380 henkilöä ja geronomi AMK-tutkinnon 397 henkilöä vuoden 2012 loppuun mennessä. Sosionomin ja geronomin ammatinharjoittamisoikeuden perusteena olevia tutkintoja on suorittanut yhteensä 21 777 henkilöä vuodesta 1996 lähtien.

Työssäkäyntitilaston mukaan vuonna 2011 sosiaalialan tehtävissä toimia julkisella ja yksityisellä sektorilla työskenteli 131 840 henkilöä. Kunnallisen sosiaalihuollon palveluksessa työskenteli vuonna 2013 yhteensä 68 870 henkilöä, joista oli sosiaalityöntekijöitä 2 993, sosiaaliohjaajia 9 844 ja lähihoitajia 42 667 henkilöä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta saadun tiedon mukaan. Lisäksi vuonna 2013 työskenteli kunnallisen terveydenhuollossa yhteensä 1 283 sosiaalityöntekijää. Sosiaali- ja terveydenhuollon johtotehtävissä toimi 1 065 henkilöä.

Sosiaalityöntekijät sijoittuivat sosiaalihuollossa hallinnollisiin tehtäviin, vaativiin sosiaalityön tehtäviin ja esimiestyöhön. Ammatikorkeakoulututkinnon suorittaneiden sosionomien ja geronomien tehtävät koostuivat erilaisista ohjaamistehtävistä, perhetyöstä ja esimiestyöstä. Sosiaalityöntekijän tehtäviä tilapäisesti hoitavia oli noin 500 henkilöä, joista suurin osa oli suorittanut alemman ammatikorkeakoulututkinnon. Ylemmän ammatikorkeakoulututkinnon suorittaneet sijoittuivat usein erilaisiin kehittämistehtäviin, mutta sosiaalityöntekijän tehtävissä tilapäisesti oli vain 32 henkilöä vuonna 2013.

2.2 Kansainvälinen kehitys ja EU-lainsäädäntö

Pohjoismaat

Pohjoismaat ovat Suomen kannalta merkittävin kansainvälinen viiteryhmä. Kunnilla on kaikissa Pohjoismaissa keskeinen vastuu sosiaalipalveluiden järjestämisestä ja merkittävä osa sosiaalialan työntekijöistä työskentelee kunnissa tai valtiolla. Sosiaalityön pohjoismainen malli pohjautuu laajaan julkiseen sektoriin, joskin palveluiden tuottajina ovat aikaisempaa useammin yksityisen sektorin toimijat.

Islannissa sosiaalityöntekijän (*félagsráðgjafi*) yliopistotasoisien koulutuksen kesto on viisi vuotta (sisältää sekä BA- että MA-tasot). Kyseisen koulutuksen suorittaneet voivat hakea sosiaalityöntekijän kelpoisuutta ja työskennellä sosiaalityöntekijöinä Islannissa. Sosiaalityöntekijän ammatti on säännelty terveydenhuollon ammatti (Lög um félagsráðgjöf / laki sosiaalityöstä, nr. 95/1990, mukaan lukien myöhemmät lakimuutokset ja Medical Directorate of Health Act / asetus Terveysvirastosta, nr. 41/2007 sekä terveyspalveluja koskeva laki, nr. 40/2007). Sosiaalityöntekijöiden tulee rekisteröityä voidakseen työskennellä Islannissa. Terveysvirasto (*Embætti landlæknis*, Directorate of Health) vastaa ammatinharjoittamisluvan myöntämisestä ja ylläpitää luetteloa pätevistä sosiaalityöntekijöistä.

Ruotsissa sosionomin perustutkinto (socio-nom) antaa pätevyyden sosiaalialan työtehtäviin ja useimmat alan ammattihenkilöt ovat suorittaneet kyseisen tutkinnon. Sen voi suorittaa kuudessa korkeakoulussa (högskolor) ja kymmenessä yliopistossa. Osa sosionomeista on suorittanut myös sosiaalityön maisteritasoisen (magister) tutkinnon.

Ruotsissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ei ylläpidetä rekisteriä. Socialstyrelsen kuitenkin ylläpitää rekisteriä laillistetuista terveyden- ja sairaanhoidon ammattihenkilöistä. Koulutettujen ja kokeneiden sosionomien on mahdollista hakea sosionomien auktorisointilautakunnalta (Nämnden för socio-nomauktorisering) auktorisointia (socio-nomauktorisering). Kyseessä ei kuitenkaan ole toimivaltainen viranomaisena. Käy-

tännössä auktorisointi tarkoittaa vapaaehtoisuuteen perustuvaa hyväksymismenettelyä, johon vaaditaan kolmen ja puolen vuoden pituinen sosionomikoulutus sekä kolmen vuoden työkokemus ja työnohjaus. Lisäksi hakemukseen tulee liittää lausunnot kahdelta hakijan hyvin tunnevalta henkilöltä (esimies, kollega tai työnohjaaja). Lausunnot edelliseltä työnantajalta/työnantajilta hyväksytään viimeisten kahden vuoden ajalta. Hakija ilmoittaa myös sitoutuvansa noudattamaan ammattieettisiä sääntöjä. Auktorisoinnilla pyritään korostamaan sosionomin osaamista ja työn laatua.

Tanskan sosiaalipalveluiden järjestämisen perustana ovat vuosina 1998—1999 hyväksytyt lait. Sosiaalipalvelulaisissa (*Lov om social service*) säädetään kuntien ja maakuntien järjestämisvastuun piirissä olevista, kansalaisten jokapäiväiseen elämään liittyvistä palveluista. Tanskalaista sosiaaliturvajärjestelmää kuvaavat verorahoitteisuus ja valinnanvapaus. Sille ovat ominaisia myös aktiiviset toimintatavat ja pyrkimys mahdollistaa työmarkkinoille osallistuminen mahdollisimman monelle. Sosiaalihuolto on hajautettu kunnille ja alueille.

Kolmesta neljään vuoteen kestävä bachelor-tasoinen tutkinto (210 ECTS) antaa valmiudet sosiaalityöntekijänä (*societalsrådgiver*) toimimiselle. Maisteritasoisen tutkinnon suorittaminen on mahdollista Aalborgin yliopistossa, joka järjestää kyseistä koulutusta yhteistyössä Professionshøjskolen Metropolin kanssa. Sosiaalityön koulutukselle on omat ohjeistuksensa (Ministerial order no. 536). Tanskassa sosiaalityöntekijöistä ei ylläpidetä rekisteriä.

Norjassa tuli vuoden 2012 alusta voimaan yhteistoimintareformi (Samhandlingsreform). Sen avulla kuntien koordinaatiovastuuta on pyritty lisäämään ja kehittämään perusterveydenhuollon yhteistyötä sekä sosiaalipalveluiden että erikoissairaanhoidon alueilla.

Sosionomikoulutusta on Norjassa säännelty vuodesta 1974 kehysuunnitelmalla. Viimeisin kehysuunnitelma on vuodelta 2005. Siinä koulutuksen yleisenä tavoitteena on kouluttaa käytäntöön suuntautuneita, reflektioivia ja sosiaalisten ongelmien parissa työskentelemään kykeneviä ammattilaisia. Tavoitteena on myös ehkäistä, ratkaista ja vähentää sosi-

aalisia ongelmia. Kehyysuunnitelmassa on tuotu esille, että sosionomilla tulee olla kokemukselliseen tietoon perustuvaa osaamista sekä valmiuksia kehittämis- ja tutkimustyöhön. Norjassa ei ole sosiaalialan ammattihenkilöistä rekisteriä.

Norjalainen sosiaalialan maisteritason koulutus eroaa suomalaisesta sosiaalityön koulutuksesta siten, että opintosisällöt eivät yleensä ole tutkijakoulutuksellisia. Trondheimin yliopiston (Norwegian University of Science and Technology, NTNU) sosiaalityön ja terveystieteiden laitoksella tarjottava sosiaalityön maisterikoulutus on kuitenkin tutkimuksellisessa mielessä verrattavissa suomalaisessa yliopistossa suoritettuun sosiaalityön maisterintutkintoon. NTNU on myös ensimmäinen yliopisto, joka on järjestänyt sosiaalityön tieteellisiä, tohtoritasoisia jatkotutkintoja Norjassa. Viime vuosina yhä useammat sosiaalialan ammattilaiset ovat opiskelleet alemman korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen myös maisterintutkinnon ja sijoittuneet sekä johto- että asiakastyöhön painottuviin tehtäviin. Opetus- ja tutkimustehtävissä vaaditaan usein tohtorintutkintoa.

Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa sosiaalialan alempi korkeakoulututkinto tuottaa ammatillisen kelpoisuuden sosiaalityöhön, mutta yliopistolliseen sosiaalityön tutkintoon sisältyvän tutkimuksen hyödyntäminen alan kehittämisessä on lisääntymässä. Osa koulutuksista muistuttaa suomalaista yliopistotason sosiaalityön koulutusta, toiset taas ovat samankaltaisia kuin ammattikorkeakouluissa järjestettävä sosionomikoulutus. Islannissa viisivuotinen sosiaalityöntekijän koulutus on edellytys sosiaalityöntekijäksi ja ammattihenkilöksi pääsulle ja siten lähimpänä nykyistä suomalaista sosiaalityöntekijän asemaa.

Alankomaat

Alankomaissa sosiaalityöntekijän (maatschappelijk werker) bachelor-tasoisen tutkinnon kesto on neljä vuotta. Lisäksi on mahdollista suorittaa jatkotutkintoja eri maisteriohjelmassa. Sosiaalityöntekijän ammatti ei ole säännelty. Tämä koskee myös muita sosiaalialan työntekijöitä, kuten sosiaalikasvattajia. Sosiaalityöntekijöiden oma yhdistys (Neder-

landse Vereniging van Maatschappelijk Werkers, NVMW) ylläpitää rekisteriä sosiaalityöntekijöistä, mutta rekisteröityminen ei ole pakollista.

Terveysdenhuollon ammateista annettua lakia (BIG, Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg) muutettiin 1.7.2012. Uuden käytännön mukaan kansanterveys-, hyvinvointi- ja urheiluministeriön tulee poistaa terveydenhuollon ammattihenkilörekisteristä (niin sanottu BIG-rekisteri) sellainen terveydenhuollon ammattilainen, jonka ammatinharjoittamisoikeus on keskeytetty omassa maassa tai peruutettu toisen maan toimivaltaisen viranomaisen toimesta. Lakimuutosta sovelletaan sekä alankomaalaisiin että muissa maissa pätevyityneisiin terveydenhuollon ammattilaisiin. Alankomaissa sosiaalialan ammattihenkilöitä on 1980-luvun loppupuolelta asti pyritty liittämään edellä mainittuun terveydenhuollon ammattirekisteriin. Tavoitteena on siis ollut sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden yhteisen rekisterin muodostaminen. Asian etenemisen haasteeksi on esitetty terveyden- ja sosiaalihuollon erilaisia rakenteita, joiden juuret paikantuvat osaltaan Terveysdenhuoltolakiin (Welzijnswet) ja vuoden 2007 alusta voimaan tulleeseen lakiin sosiaalisesta tuesta (*Wet Maatschappelijke Ondersteuning, Wmo*).

Saksa

Saksan sosiaalihuolto rakentuu monituottajamallin mukaisesti. Sosiaalipalveluiden tarjoajia ovat kunnalliset ja kirkolliset julkiset palvelun tuottajat. Lisäksi erilaiset säätiöt, yhdistykset ja järjestöt toimivat palvelujen tarjoajina. Toimijoina niissä ovat sekä ammattipätevyyden omaavat henkilöt että vapaaehtoistyöntekijät. Ammattikorkeakouluisa toteutuvat bachelor-tason opinnot antavat kelpoisuuden sosiaalityöntekijän (Sozialarbeiter/in) tai sosiaalipedagogin (*Sozialpädagoge/in*) tehtäviin.

Saksassa sosiaalityöntekijöistä ei ylläpidetä rekisteriä. Sosiaalityöntekijän/sosiaalipedagogin nimikkeelle on kuitenkin olemassa virallinen valtiollinen tunnustamisjärjestelmä. Tunnustamista voi hakea bachelor-tutkinnon suorittamisen jälkeen. Koulutusta ei säännel-

lä kansallisella tasolla, vaan sääntely tapahtuu 16 osavaltion toimesta. Saksalaiset sosiaalityön maisteriohjelmat ovat tutkimus- tai käytäntöpainotteisia. Esimerkkejä jälkimmäisistä ovat sosiaalityön johtaminen ja tiettyihin erityisryhmiin keskittyvä sosiaalityö. Kyseisiä opintoja rahoitetaan joko julkisin varoin tai opiskelijoiden/heidän työnantajien toimesta. Käytännössä julkisissa yliopistoissa toteutuvat jatko-opinnot voivat olla maksullisia.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa sosiaalialan työ jakaantuu sosiaalipalvelutyöhön (social care work) ja sosiaalityöhön. Sosiaalipalvelutyö keskittyy erilaisissa ympäristöissä toteutuvaan hoiva-, hoito- ja kuntouttavaan työhön. Sosiaalityöntekijän (social worker) tehtävät taas käsittävät palveluohjauksellisia ja palveluiden koordinointiin liittyviä tehtäviä, jotka sisältävät myös palvelujen kustannusten ja vaikuttavuuden seurantatehtäviä. Sosiaalityöntekijä toimii asiakkaan edunvalvojana ja asianajajana tuki- ja palveluverkostossa. Suomen tavoin sosiaalityöntekijöiden tehtäviin kuuluu sosiaalisten oikeuksien ja lasten oikeuksien toteutumisen turvaaminen.

Iso-Britanniassa sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimisen edellytyksenä on ammatillisen kelpoisuuden antavan koulutuksen lisäksi rekisteröityminen. Perustutkintovaatimuksena on bachelor-tason koulutus. Englannissa ja Walesissa vaaditaan kolmivuotinen korkeakoulututkinto. Skotlannissa ja Pohjois-Irlannissa Bachelor-tutkinnon kesto on neljä vuotta. Pohjois-Irlannissa sosiaalityön pätevyys myönnetään kuitenkin vasta koulutuksen jälkeisen yhden vuoden hyväksytyyn työkokemuksen jälkeen. Lisäksi on mahdollista opiskella yhdestä kahteen vuoteen kestäviä jatkotutkintoja tietyillä erikoisaloilla sekä johtamisessa ja tutkimuksessa. Englannissa sosiaalityöntekijän ammattinimike on suojattu. General Social Care Council (GSCC, elokuusta 2012 lähtien Health Professions Council ja edelleen Health and Care Professions Council, HCPC) hyväksyy sosiaalityöhön kelpoisuuden antavat koulutusohjelmat ja huolehtii sosiaalityöntekijöiden rekiste-

röinnistä. Englannissa oli elokuussa 2014 rekisteröityneitä sosiaalityöntekijöitä 89 992.

Sosiaalihuollosta vastaavat neuvostot (Social Care Councils) kullakin alueella ovat vastuussa sosiaalityön korkeakoulutuksen tasosta, valvovat sitä ja huolehtivat sosiaalityöntekijöiden rekisterin ylläpidosta (Englannissa vuodesta 2012 alkaen Health and Care Professions Council / HCPC, Skotlannissa Scottish Social Service Council / SSSC, Pohjois-Irlannissa Northern Ireland Social Care Council / NISCC ja Walesissa Care Council for Wales / CCW). Kyseiset neuvostot aloittivat vuonna 2001 sosiaalityön ydintehtävien, pätevyyksien ja eettisten ohjeiden määrittelyn. Ne muodostavat perustan sekä sosiaalityön koulutuksen akkreditoinnille että sosiaalityöntekijöiden rekisteröinnille.

2.3 Ohjaus ja valvonta

Sosiaalihuollon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaalihuoltolain (710/1982) 3 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriölle.

Aluehallintovirastoille kuuluu kunnallisen ja yksityisen sosiaalihuollon ohjaus ja valvonta toimialueellaan. Aluehallintovirastot edistävät aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) mukaan alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueillaan. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo sosiaalihuoltoa, kansanterveystyötä ja erikoisraanhoitoa sekä yksityistä terveydenhuoltoa ja yksityisiä sosiaalipalveluja toimialueellaan. Näihin tehtäviin liittyvä aluehallintovirastojen toiminnallinen ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (laki sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta 669/2008) ohjaa sosiaali- ja terveysministeriön alaisena aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi sosiaalihuollon ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa ja valvoo sosiaalihuoltoa erityisesti silloin, kun kysymyksessä ovat periaatteellisesti tärkeät tai laaja-kantoiset asiat, usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevat

asiat sekä asiat, joita aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen tarkemmasta työnjaosta ohjauksessa ja valvonnassa voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Sosiaalihuoltolain 55—57 §:ssä säädetään Valviran ja aluehallintoviraston toteuttamasta tarkastus-toiminnasta. Jos tarkastustoiminnan perusteella toiminnan järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia tai toiminta on muuten lainvastaista, valvontaviranomainen voi antaa määräyksen puutteen korjaamisesta tai epäkohdan poistamisesta määräajassa. Asiakasturvallisuuden edellyttäessä toiminta voidaan myös määrätä keskeytettäväksi tai kieltää toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö välittömästi. Määräyksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko tai määrätä toiminta keskeytettäväksi taikka kieltää toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö. Jos kunta on menetellyt virheellisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, valvontaviranomainen voi antaa huomautuksen vastaisen varalle tai kiinnittää valvottavan huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallintotavan noudattamiseen.

Yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta säädetään yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 luvussa. Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 6 §:ssä edellytetään, että palvelujen tuottaja laatii toiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi omavalvontasuunnitelman, joka kattaa kaikki palvelujen tuottajan tuottamat sosiaalipalvelut. Omavalvonnan avulla voidaan kehittää ja seurata palvelujen laatua toimintayksiköiden päivittäisessä työssä. Toimintayksikölle laaditaan kirjallinen suunnitelma, jonka avulla asiakkaan palveluissa esiintyvät epäkohdat ja palvelun onnistumisen kannalta epävarmat ja riskiä aiheuttavat tilanteet pystytään tunnistamaan, ehkäisemään ja korjaamaan nopeasti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen valvonnassa korostuu myös palveluntuottajien oma vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa palvelujen laadusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta. Sosiaalihuollon erityislainsäädännössä valvonnasta säädetään lastensuojelulain 13 luvussa, joka

käsittelee sijaishuoltoa sekä vanhuspalvelulain 24 §:ssä, jossa viitataan sosiaalihuoltolain 55—57 §:ään ja muihin säännöksiin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista annetussa laissa (980/2012) säädettiin julkisille palvelujen tuottajille velvollisuus ottaa käyttöön omavalvonta vuoden 2015 alussa. Sosiaalihuollon valvontaan liittyvä viimeisin lakimuutos koskee lastensuojelun ja toimeentulotuen määräaikaisten noudattamista. Toimeentulotukilain 14 b § ja lastensuojelulain 27 a § tulivat voimaan 1. päivänä tammikuuta 2014. Lakimuutoksen tavoitteena on yhdessä valvontaviranomaisten käytössä olevien keinojen kanssa varmistaa määräaikaisten toteutuminen valtakunnallisesti.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:n mukaan kunnan on nimettävä sosiaaliasiamies, jonka tehtävänä on seurata asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä kunnassa ja antaa siitä selvitys vuosittain kunnanhallitukselle. Sosiaaliasiamies neuvoo asiakkaita heidän oikeuksiinsa ja asemaansa liittyvien asiakaslain pykälien soveltamisessa.

Sosiaalihuollon oman hallinnon alan valvonnan ohella yleisellä laillisuusvalvonnalla on merkittävä asema. Ylimpinä laillisuusvalvojina toimivat valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies. Oikeuskansleri valvoo valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointien lainmukaisuutta, ja eduskunnan oikeusasiamies tuomioistuinten, viranomaisten, virkamiesten, julkisyhteisön työntekijöiden sekä muiden julkista tehtävää suorittavien virkatointien lainmukaisuutta. Sekä oikeuskansleri että eduskunnan oikeusasiamies valvovat myös perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

2.4 Nykytilan arviointi

Sosiaalihuollon ammatilliselta henkilöstöltä vaadittavaan osaamiseen vaikuttavat käynnissä oleva sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen, korkeakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen muutokset sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen integraatiosta nousevat osaamisvaatimukset.

Nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollon samoja palveluja rinnakkain tuottavat ammattilaiset ovat eri asemassa, mikä voi haitata tarkoituksenmukaisen henkilöstörakenteen ja työnjaon kehittymistä integroituvassa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tavoiteltavaa on myös se, että samassa organisaatiossa tai samojen asiakkaiden kanssa työskentelevät sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät olisivat valvonnan suhteen samassa asemassa. Sosiaalihuollon ammattihenkilölain valmistelussa onkin otettu huomioon terveydenhuollon ammattihenkilölain säännöksiä soveltuvin osin, niin että sosiaali- ja terveydenhuollon integraation syventyessä voitaisiin yhdistää sosiaalihuollon ammattihenkilölaki ja terveydenhuollon ammattihenkilölaki yhdeksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölakiksi.

Sosiaalihuollon palvelulainsäädännössä on otettu kantaa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuteen tai määrään. Sosiaalityöntekijän kelpoisuutta on edellytetty niissä tehtävissä, jotka vaikuttavat merkittävästi sosiaalihuollon asiakkaan oikeus asemaan. Lainsäädännössä on korostettu palvelun vaikuttavuuden varmistamiseksi myös sosiaalityöntekijän vastuuta koordinoida erityistä tukea tarvitsevien tai eri ammattiryhmien yhteistyötä vaativien asiakkaiden palvelukokonaisuutta. Edellä mainittuihin tehtäviin liittyy myös päätöksenteko sosiaalihuollon palvelujen osalta.

Sosiaalialan koulutus muuttui kokonaisuudessaan 1990-luvulla. Yliopistojen sosiaalityön oppiaineen laajentuminen pääaineopinnoiksi, ammattikorkeakoulututkinnot ja sosiaali- ja terveysalan yhteinen ammatillinen perustutkinto (lähihoitaja) laajensivat sosiaalialalla tarvittavaa osaamista, jonka hyödyntämistä oli tarkoituksenmukaista vahvistaa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetulla lailla vuonna 2005. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi toukokuussa 2007 Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuosituksen (sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:14) helpottaakseen uusia tutkintoja suorittaneiden sijoittumista työelämään.

Voimassa oleva sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista an-

nettu laki ei ole johtanut riittävään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakenteen eikä eri ammattiryhmien työnjaon muutokseen. Erityisesti sosiaalityöntekijöiden vähitellen kasvanut vaje on johtanut siihen, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita sosionomeja on palkattu tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtäviin epäpätevinä työntekijöinä. Henkilöstön osaamisen tarkoituksenmukaisen kohdentamisen ja työvoiman saatavuuden varmistamiseksi olisikin tarpeen määritellä tarkemmin sosiaalityöntekijän asemasta sosiaalihuollossa, jotta myös muiden ammattiryhmien osaamista voidaan hyödyntää paremmin sosiaalihuollon tehtävärakenteessa.

Lainsäädäntöä uudistettaessa sosiaali- ja terveysministeriö on korostanut viime vuosina asiakasta aktiivisena toimijana oman palvelunsa suunnittelussa ja myös palvelujärjestelmän kehittäjänä. Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon asiakkaan asemassa on eroja. Sosiaalihuollon ohjaus ja valvonta kohdentuu palvelujen laadun ja palvelujärjestelmän sekä ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimusten lainmukaisuuden varmistamiseen. Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön valvonnasta ei ole säädetty laissa eikä asetuksessa kuten terveydenhuollon ammattihenkilöiden osalta on säädetty.

Sosiaalihuollon asiakkaalla ei ole nykyisellään mahdollisuutta varmistua työntekijän pätevydestä, vaikka sosiaalialan ammattitoiminnalla on usein suuri oikeusvaikutus asiakkaan elämään. Sosiaalihuollon ammattihenkilöstön yksilöllinen valvonta ja siihen liittyvä seurantajärjestelmä puuttuvat sosiaalihuollosta. Sosiaalihuollon asiakasturvallisuuden varmistaminen edellyttää myös ammattihenkilöstön valvontaa, kun haavoittuvassa asemassa olevien eri-ikäisten asiakkaiden palvelu on muuttumassa yhä enenevässä määrin asiakkaan kotona tapahtuvaksi avoimuuden palveluksi.

Valviran 10.11.2014 julkaisemassa raportissa (Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan havaintoja) todetaan, että sosiaalihuollossa on useita puutteita eri palveluissa, jotka liittyvät henkilöstön kelpoisuuteen ja määrään, asiakkaan asemaan ja kunnan valvontavelvoitteisiin. Kunnan roolia valvojana vahvistettiin yksityisiä sosiaalipalveluita koske-

vassa laissa, mutta kunnilla ei ole näytä olevan resursseja riittävään valvontaan. Kunnat eivät aina myöskään tunnista valvontavelvoitettaan.

Esimerkiksi lastensuojelussa kolmannes lastensuojelun tehtävissä toimivista sosiaalityöntekijöistä oli Valviran tekemän selvityksen mukaan epäpäteviä. Osassa kuntia ei ollut lainkaan kelpoisuusehdot täyttäviä sosiaalityöntekijöitä lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa.

Itsemääräämisoikeuden toteutumisissa sosiaalihuollon ympärivuorokautisissa palveluissa (lastensuojelussa, vammaispalveluissa, mielenterveyspalveluissa ja päihdehuollon palveluissa) on puutteita. Sosiaalihuollossa ongelmat itsemääräämisoikeuden toteutumisessa eivät aina liity pakotteiden tai rajoitteiden käyttöön, vaan toiminnan joustamattomuuteen, ”talon tapoihin”.

Toimintayksikköjen velvollisuus huolehtia asiakkaiden turvallisuudesta on keskeinen kriteeri, jonka perusteella lupaviranomainen voi luvassa asettaa erityisiä ehtoja ympärivuorokautisia sosiaalihuollon palveluja tuottavalle toiminnanharjoittajalle. Asiakasturvallisuutta ei kuitenkaan ole määritelty sosiaalihuollossa. Tarvitaan eri viranomaisten välistä keskustelua ja linjauksia siitä, miten asiakasturvallisuuteen liittyviin ratkaisuihin jatkossa otetaan kantaa ja miten niitä valvotaan.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on

- edistää asiakasturvallisuutta sekä sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun kunnan ja kuntayhtymän, valtion ja yksityisen järjestämässä palvelutoiminnassa

- varmistaa, että sosiaalihuollon ammattihenkilöillä on ammattitaidon edellyttämä koulutus, riittävä ammatillinen osaaminen ja ammattitoiminnan edellyttämät valmiudet sekä mahdollisuus kehittää ja ylläpitää ammattitaitoaan

- edistää sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tarkoituksenmukaisen tehtävärakenteen muodostumista asiakkaiden palvelutarpeet huomioon ottaen

- luoda edellytykset yhteistyölle sosiaalihuollon ammattihenkilöiden kesken sekä muiden toimijoiden kanssa

3.2 Keskeiset ehdotukset

Ehdotetulla lailla luotaisiin perusteet keskeisten sosiaalihuollon ammattien laillistamiselle, rekisteröinnille ja valvonnalle. Näitä ammatteja olisivat sosiaalityöntekijä, sosionomi ja geronomi. Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto myöntäisi oikeuden harjoittaa edellä mainittuja ammatteja. Lähihoitaja ehdotetaan nimikesuojattavaksi sosiaalihuollon ammattihenkilöksi valtioneuvoston asetuksella.

Lakiehdotuksessa sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeuden myöntäminen ja siihen liittyvät rekisteröinti- ja valvontatoimpiteet rajattaisiin keskeisiin sosiaalihuollon ammattiryhmiin. Perusteena valinnalle ovat

- ammattiin johtaa selkeästi määritelty viranomaisen hyväksymä koulutus

- ammattihenkilön toimiessa itsenäisesti hänellä on asiakkaan oikeuksien ja asiakasturvallisuuden toteutumisen kannalta riittävä ammattipätevyys

- ammattihenkilön välittömässä asiakastilanteessa tapahtuvaan toimintaan tai päätöksentekoon asiakasasiassa sisältyy asiakasturvallisuusriski tai asiakkaan oikeuksien tai itsemääräämisoikeuden rajoittamista tai perusoikeuksiin puuttumista.

Tehtävärakenteen uudistamisen helpottamiseksi esitetään sosiaalityöntekijän oikeuksien ja velvollisuuksien tarkentamista hyödyntämällä yliopistollisen sosiaalityön ja alan tutkimukseen perustuvaa tietoa sosiaalialan vaikututtavuuden parantamiseksi. Tarkoituksena on sosiaalityöntekijän osaamisen entistä parempi hyödyntäminen vaativien ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden palvelukokonaisuuden koordinoinnissa ja päätöksenteossa sekä selkeyttää työnjakoa ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden ammattihenkilöiden kanssa.

Sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa määriteltäisiin yleisesti sosiaalihuollon ammatti-

henkilöiden ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaisten välisestä työnjaosta. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaa varten säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalautakunnasta laajentamalla olemassa olevan terveydenhuollon valvontalautakunnan tehtäväaluetta sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaan. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteristä, jota Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ylläpitäisi sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaa varten. Laissa on säännökset, joiden perusteella valvontaviranomaisella on mahdollisuus tarttua esille tulleisiin puutteisiin ammattihenkilön ammatinharjoittamis-kyvyssä tai ammattitoiminnan edellyttämässä tiedoissa tai taidoissa.

Sosiaalihuollossa ohjaus ja valvonta painottuvat palvelujärjestelmän tuottaman palvelutoiminnan valvontaan. Ehdotetun lain tarkoituksena on laajentaa ohjausta ja valvontaa koskemaan sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaa, jolloin valvonnassa korostuvat myös ammattihenkilön vastuu ja velvollisuudet. Valvontaa varten ehdotetaan sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterin perustamista Valviran ylläpidettäväksi.

Ehdotetun lain mukaiset valvontatoimenpiteet tulevat sovellettavaksi silloin, kun laiminlyönti tai muu moitittava menettely tulee arvioitavaksi ammattipätevyuden asianmukaisuuden kannalta.

Virka- tai työsuhteessa olevien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvonta toteutuu myös työnantajan toimesta virka- tai työoikeudellisten säännösten mukaisesti. Työnantajan ensisijaisena velvollisuutena on puuttua työnjohto-oikeutensa nojalla esimerkiksi tilanteisiin, joissa ammattihenkilö viivyttelee tehtäviensä hoitamisessa, laiminlyö tehtäviään tai käyttäytyy sopimattomasti virka- tai työtehtävissään.

Ehdotetun lain mukaiset valvontatoimenpiteet eivät luonnollisesti vaikuttaisi sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuollon erityislainsäädännön mukaiseen muutoksenhakuun. Asiakkaan tulee edelleenkin hakea muutosta sosiaalihuollon ammattihenkilön tekemään päätökseen, mikäli päätös hänen mielestään on virheellinen.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Yleistä

Ehdotetun lain valmisteluun johtivat pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma ja hallituksen rakennepoliittinen ohjelma. Hallitusohjelmassa todetaan, että käynnistetään sosiaalialan ammatinharjoittamislain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteisrekisteröintiä ja valvontaa koskevien säännösten valmistelu.

Hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoa koskevassa päätöksessä (25.3.2014) asetettiin tavoitteeksi joustavoittaa henkilöstön kelpoisuutta ja mitoituksia säätelevää normistoa kuntatalouden kestävyuden ja henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi. Hallitus edellytti sosiaali- ja terveysministeriötä harkitsemaan erityisesti terveydenhuollon ammattihenkilöistä sekä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annettujen säädösten tarkistamista.

Kelpoisuavaatimuksia koskevan arviointien perusteella todettiin, että terveydenhuollon ammattihenkilölaki ja laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista mahdollistavat jo tällä hetkellä ammatillisen henkilöstön tarkoituksenmukaisen ja joustavan henkilöstörakenteen ja työnjaon. Nykyinen sosiaalihuollon kelpoisuuslaki ei ole edistänyt riittävästi sosiaalihuollon tehtävärakenteiden ja työnjaon uudistamista. Sosiaalihuollon kelpoisuuslain voimaantumisen jälkeen palvelujärjestelmässä on myös tapahtunut merkittäviä muutoksia, minkä vuoksi sosiaalihuollon ammattihenkilölain säätäminen on perusteltua.

Ehdotetun lain valmisteluun vaikuttavat sosiaalihuollon lainsäädännön sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoite parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua yhdenvertaisesti koko maassa. Integroidun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen tavoitteena on mahdollistaa käytössä olevien voimavarojen vaikuttava ja kustannustehokas hyödyntäminen. Palvelujen toteuttamisessa ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus ja sen aiheuttamat kustannukset on merkittävin tekijä. Julkisen talouden kestävyuden parantamiseksi on käytettävä olemassa olevia voi-

mavaroja täysimääräisesti, jaettava ne mahdollisimman tasapainoisesti maan eri osiin ja vähennettävä tarpeetonta päällekkäisyyttä.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetussa laissa säädettäisiin sosiaalityöntekijän, sosionomin ja geronomin ammattinharjoittamisoikeuden myöntämisestä voimassa olevien koulutusrakenteiden mukaisesti. Lisäksi laissa säädettäisiin oikeudesta käyttää valtioneuvoston asetuksella säädettyä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (lähihoitaja). Laista aiheutuvat välittömät taloudelliset vaikutukset syntyisivät sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterin perustamisesta ja ammattinharjoittamisoikeuden myöntämiseen liittyvästä päätöksentekoprosessista. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävät laajenisivat sosiaalihuollon valvonnasta alan ammattihenkilöiden ohjaukseen ja valvontaan, mistä aiheutuisi lisäkustannuksia.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoon on tarkoitus perustaa yhteinen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri, jonka rakentamisen kustannuksista sosiaalihuollon osuus on arvioitu olevan 150 000 euroa. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri on keskeinen osa sosiaalihuollon kansallista tietojärjestelmäpalvelua ja se on kiinteässä yhteydessä sosiaalihuollon kansallisen tietojärjestelmäkokonaisuuden (Kansa) rakentamisen kanssa. Ammattihenkilörekisterin rakentaminen rahoitettaisiin momentille 33.01.25 varautulla määrärahalta.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri mahdollistaisi jatkossa sosiaalihuollossa toimivien henkilöiden luotettavan tunnistamisen ja asiakirjojen sähköisen allekirjoittamisen. Ammattihenkilöiden ja heidän ammattioikeuksiensa rekisteröinti ja vahva tunnistaminen ovat edellytyksenä tietosuojaan ja tietoturvan toteutumiselle valmisteltavana olevissa sosiaalihuollon valtakunnallisissa tietojärjestelmäpalveluissa. Sosiaalihuollon osalta on ehdotettu vaiheistettua etenemistä, jossa kansallista arkistointia koskeva suunnittelu on käynnistetty. Investoinnit aloitetaan vuonna 2015 ja samaan aikaan pilotoidaan sosiaalihuollon arkistoratkaisua paikallisesti.

Valtion talousarviossa (momentti 33.01.25) on varattu vuodelle 2015 määräraha sosiaalihuollon kansallisten tietojärjestelmäpalveluiden rakentamiseen. Jatkoinvestoinnit sisältyvät valtiontalouden kehyksiin vuosille 2016—2019.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksien myöntäminen ja ammattihenkilöiden valvonta on Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle uusi tehtävä, jonka hoitaminen edellyttää vähintään yhden henkilötyövuoden resurssia vuodesta 2016 lähtien. Yhden henkilötyövuoden kustannukset ovat 70 000 euroa. Valtiontalouden kehyksiin vuosille 2016—2019 sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt sosiaalihuollon valvontatehtävän resurssitarpeisiin yhteensä 70 000 euron lisäystä vuodesta 2016 lukien. Mahdolliset Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston lisärahoitustarpeet arvioidaan ja niihin otetaan kantaa tulevissa budjetit- ja kehysmenettelyissä.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston maksullisista suoritteista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1318/2013) mukaan lupa- ja valvontavirasto perii suoritteiden keskimääräisiä kustannuksia vastaavat kiinteät maksut ammattinharjoittamista koskevista päätöksistä, rekisteröinneistä ja todistuksista. Asetus on annettu valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla.

Asetuksen liitteen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden laillistamisesta ja nimikesuojauksen rekisteröinnistä peritään Suomessa koulutetuilta 100 euroa. Oppilaitoksen yhteishakemuksen perusteella tapahtuvasta laillistamisesta ja yhteishakemukseen perustuvasta nimikesuojauksesta peritään 40 euroa. Sosiaali- ja terveysministeriön asetusta täydennettäisiin niin, että maksu peritään myös sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattinharjoittamisoikeuden myöntämisestä koskevista päätöksistä sekä ammattinimikkeen käyttöoikeuden rekisteröinnistä.

Karkeasti arvioiden päätökset sosiaalityöntekijöiden, sosionomien ja geronomien ammattinharjoittamisoikeudesta tuottaisivat maksutuloina 1,4 miljoonaa euroa laskettuna nykyisin kuntien palveluksessa toimivien sosiaalityöntekijöiden, sosionomien ja geronomien määrällä ja olettaen, että ammatin-

harjoittamisoikeuden myöntämistä koskevat päätöksestä peritään 100 euroa/päätös.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto antaa kelpoisuuden toimia lähihoitajana sekä sosiaalihuollossa että terveydenhuollossa. Ammattinimikkeen käyttöoikeutta koskevien päätösten tuottaman maksukertymän määrää on vaikea arvioida, sillä suuri osa lähihoitajista on jo terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterissä nimikesuojattuina ammattihenkilöinä.

Lakiehdotuksen laajempa tavoitteena on mahdollistaa säästöjen syntyminen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstömenoissa. Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa asetettiin kelpoisuusvaatimusten väljentämiseen liittyväksi säästötavoitteeksi 123 miljoonaa euroa vuoteen 2019 mennessä. Säästötavoite koskee koko sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kelpoisuusvaatimusten väljentämistä.

Lakiehdotuksen perusteella myönnettäisiin oikeus harjoittaa sosiaalityöntekijän, sosionomin ja geronomin ammattia koulutuksen perusteella tai oikeus käyttää valtioneuvoston asetuksella säädettyä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (lähihoitaja). Sosiaali- ja terveydenhuollon tuottamisesta vastuussa oleville työnantajille lakiehdotus mahdollistaisi virkoja tai toimia perustaessaan määritellä kyseisen viran tai toimen tehtävänimikkeen ja tehtävän edellyttämän osaamisvaatimuksen. Näin lakiehdotus luo kunnille ja kuntayhtymille edellytykset uudistaa sosiaalihuollon tehtävärakennetta ja työnjakoa ja saavuttaa säästöjä omilla toimillaan. Lakiehdotuksessa esitetään myös asetuksenantovaltuutta, jonka antaisi sosiaali- ja terveysministeriö mahdollisuuden ohjata tehtävärakenteen uudistamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut, että rakennepoliittisen ohjelman säästötavoitteesta voisi toteutua 53 miljoonaa euroa eri ammattiryhmien tehtävien muutoksilla vuosina 2016—2018. Sosiaalihuollon osuus säästötavoitteesta olisi noin 14 miljoonaa euroa, jos sosiaalihuoltoon kohdentuvaa säästöä arvioidaan sosiaalihuollon ammattiryhmien osuudella koko sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä. Ehdotettavan sosiaalihuollon ammattihenkilölainpiirissä olevat ammattiryhmät muodostavat 26 % koko sosiaali- ja

terveydenhuollon henkilöstöstä. Säästöä syntyi olettaen, että kunnat ja kuntayhtymät sitoutuvat uudistamaan tehtävärakenteita ja eri ammattiryhmien työnjakoa tuottavuuden nostamiseksi. Tehtävärakenteen ja työnjaon kehittäminen voisi hillitä työvoimakustannuksia, mikäli eri ammattiryhmien uudistunutta osaamista hyödynnettäisiin täysimääräisesti, ja osa tarpeellisten tehtäväsiirtojen tai eläkkeelle siirtymän vuoksi vapautuvista viroista ja toimista voitaisiin hoitaa alemmilla palkkakustannuksilla.

Nyt annettava lakiehdotus on osa laajempaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän uudistusta. Lakiehdotus voi edistää koko sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstömenojen hillintää, mikäli kunnat ja kuntayhtymät uudistavat myös terveydenhuollon ammattihenkilöiden työnjakoa yhtä aikaisesti sosiaalihuollon kanssa. Arvioitu säästö olisi terveydenhuollon osalta noin 39 miljoonaa euroa vuoteen 2019 mennessä. Tämä on tarkoitus tapahtua ohjaamalla kuntia ja kuntayhtymiä uusien tehtävärakenteiden ja työnjaon kehittämisessä. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä antaa jo nykyisellään tähän mahdollisuuden.

Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja hoitoprosessien toimivuutta ja vähentää päällekkäisyyksiä, mistä on arvioitu säästävän loput 70 miljoonaa euroa 123 miljoonan euron säästötavoitteesta vuoteen 2019 mennessä.

Rakennepoliittisessa ohjelmassa esitettyä henkilöstön kelpoisuusvaatimusten keventämiseen liittyvää säästöä ei ole vielä tässä vaiheessa tarkoitus viedä valtiontalouden kehyyksiin 2016—2019, sillä säästön syntyneeseen vaikuttavat huomattavasti sekä kuntien ja kuntayhtymien palvelujen tuottamiseen liittyvät ratkaisut että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain toimeenpano. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuskehityksen seuranta on muuttumassa nykyistä ajantasaisemmaksi kuntien valtionosuuksien tarkistusten tapahtuessa vuosittain. Tämän seurannan yhteydessä voitaneen arvioida myös henkilöstömenojen kehitystä, sekä mahdollisia säästöjä ja kustannustehokkuuteen vaikuttaneita tekijöitä.

Yhteenvedona voi todeta, että ehdotetun lain välittömät taloudelliset vaikutukset koostuvat ammattihenkilörekisterin rakentamiskustannuksista sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksien myöntämiseen ja ammattihenkilöiden valvontaan liittyvistä henkilötöyvuosikustannuksista. Rekisterin rakentamisesta aiheutuu kertaluonteinen 150 000 euron kustannus, johon rahoitus on jo olemassa valtion talousarviossa. Valviralle uudesta tehtävästä aiheutuva yhden henkilötöyvuoden kustannus on vuodesta 2016 alkaen 70 000 euroa vuositasolla. Jatkossa ammatinharjoittamisoikeuden myöntämisestä ja ammatinimikkeen käyttöoikeuden rekisteröinnistä kertyy tuloja Valviralle.

4.3 Hallinnolliset ja organisatoriset vaikutukset/Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Sosiaalihuollon ammattihenkilölaki muuttaa Valviran ja aluehallintoviranomaisten tehtäviä valvonnan laajetessa palvelujärjestelmän toiminnan tulosten valvonnasta ammattihenkilöiden valvontaan.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain toimeenpano vaatii sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterin rakentamista ja ammatinharjoittamisoikeuden hakemiseen ja päätöksentekoon liittyvien prosessien määrittelyä. Valvirassa on käynnissä terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterin uudistaminen, jonka yhteydessä syntyviä yhteisiä tietojärjestelmän määrittelyjä ja toteutusta sovelletaan myös sosiaalihuollon ammattihenkilörekisterin rakentamisessa. Tämän lisäksi on tehtävä sosiaalihuollon ammattihenkilörekisterin edellyttämät lisämääritykset erillisen rahoituksen turvin. Tuloksena syntyy rakenteellisesti yhdenmukainen yhteinen ammattihenkilörekisteri sosiaali- ja terveydenhuoltoa varten. Sosiaalihuollon ammatinharjoittamisoikeuden haku- ja päätöksentekoprosessi ja valvontaan liittyvät säädökset ja käytännöt on tarkoituksenmukaista yhtenäistää niiltä osin kuin se mahdollista terveydenhuollon vastaavien toimien kanssa.

Valviran ja aluehallintovirastojen työnjakoa on tarkistettava sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ohjauksen ja valvonnan osalta.

Ehdotetusta laista aiheutuva valvontaviranomaisten tehtävän laajentuminen edellyttää myös lain toimeenpanon yhteydessä sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaohjelman ja ohjeistusten tarkentamista sekä Valviran ja aluehallintoviranomaisten että kuntien henkilöstön kouluttamista.

Ehdotettuun lakiin sisältyvä ammatinharjoittamisoikeuden hakeminen ja valvonta vaikuttavat merkittävästi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön asemaan. Ammatinharjoittamisoikeudesta annettava päätös on hakijalle maksullinen ja valvonta kohdentuu sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattipätevyyteen ja valvontaviranomaisten mahdollisuuteen tarttua esille tullessiin puutteisiin ammattitoiminnassa. Lakiehdotuksen säännöksillä, jotka koskevat sosiaalihuollon ammattihenkilöiden rekisteröintiä, julkista tietopalvelua sekä valvonta- ja seuraamusjärjestelmää, on kiinteä yhteys perustuslain 10 §:ssä säädettyyn yksityiselämän suojaan sekä 18 §:ssä säädettyyn oikeuteen työhön ja elinkeinonvapauteen.

Ammattiharjoittamisoikeuden tai ammatinimikkeen käyttöoikeuden saaneiden sosiaalihuollon ammattihenkilöiden lisäksi sosiaalihuollossa voi toimia myös muita asiantuntijoita ja ammattiryhmiä, joiden osaamista tarvitaan asiakkaiden hyvinvoinnin ja palvelujen vaikuttavuuden edistämiseksi.

Valvonnan kohdentuessa samanaikaisesti sosiaalihuollon toiminnan tuloksiin ja laatuun sekä ammattihenkilöiden toimintaan voidaan valvonnalla arvioida kattavasti sosiaalihuollon palvelutoiminnassa ja ammattitoiminnassa havaittuja epäkohtia ja niiden korjaamisen liittyviä toimenpiteitä. Toimintayksikön oma valvonta voi myös tehostua ja kehittyä, kun toiminnan suunnittelua ja ohjausta sekä siihen suunnattuja voimavaroja voidaan arvioida kokonaisuutena.

Julkisen ja yksityisen sektorin työnantajilla on mahdollisuus toimia ja virkoja perustaessaan määrittellä kyseiseen tehtävään tarvittavan sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön osaamisvaatimus ja tehtävänimike. Sosiaalihuollon tehtävärakenteita ja työnjakoa on mahdollista uudistaa, jos henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia ei ole sidottu suoraan tehtävänimikkeisiin. Tarkoituksenmukainen ammattihenkilöiden työnjako tulee pidem-

mällä aikavälillä myös vähentämään työvoimavajeita ja loiventamaan työvoimatarpeiden kasvua. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön mahdollisimman yhtenäiset rekisteröinti- ja valvontakäytännöt edistävät myös sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota.

4.4 Vaikutukset asiakkaisiin

Lain tarkoituksena on edistää asiakasturvallisuutta sekä sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun. Lain tarkoituksen toteutuminen edellyttää, että sosiaalihuollon ammattihenkilöillä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus ja valmiudet sekä mahdollisuus ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan. Sosiaalihuollon laadukkaan toiminnan ja asiakasturvallisuuden varmistaminen edellyttävät myös ammattitoiminnan valvontaa, minkä vuoksi myös ammattihenkilöiden valvonnasta on tarkoituksenmukaista säätää.

Sosiaalihuollon ammattihenkilön on toimitettava sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaisesti. Laissa on säädetty asiakkaan osallistumiseen, kohteluun ja oikeusturvaan liittyvistä keskeisistä oikeudellisista periaatteista sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisoikeudesta. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset, kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan ja annettava asiakkaalle mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Ehdotetulla lailla suojataan perustuslain 7 §:ssä säädettyä oikeutta elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Keskeisenä tavoitteena on asiakasturvallisuuden parantaminen. Sosiaalihuollossa ei ole määritelty asiakasturvallisuuden käsitettä. Asiakkaiden turvallisuuden lisäämiseksi on linjattava sitä, miten asiakasturvallisuutta edistetään ja miten asiakasturvallisuutta valvotaan. Asiakasturvallisuuden määrittely täytyy tehdä myös ammattihenkilöihin kohdentuvan valvonnan oikeudenmukaisuuden takaamiseksi.

Sosiaalihuollon asiakkaiden asema yhdenmukaistuu terveydenhuollon asiakkaiden kanssa, kun valvontaviranomaisella on mah-

dollisuus puuttua ammattihenkilön toimintaan, mikäli siinä havaitaan puutteita tai epäkohtia. Sosiaalihuollon ammattihenkilörekisteri mahdollistaa sosiaalihuollon asiakkaiden tiedonsaannin sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattipätevyydestä ja parantaa asiakkaiden oikeusturvaa.

4.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Yhteiskunnalliset vaikutukset syntyvät usein monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta ja selkeitä vaikutussuhteita on vaikea nähdä lyhyellä aikavälillä. Ehdotetun lain vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettava hallituksen esitys ja hallituksen esitys sosiaalihuoltolaiksi, jotka vaikuttavat samansuuntaisesti kuin valmisteltu ehdotus laiksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Toteutessaan edellä mainitut lakiehdotukset parantavat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan asemaa sekä varmistavat palvelutoiminnan laatua ja valvontaa. Ehdotetun sosiaalihuollon ammattihenkilölain yhteiskunnallisia vaikutuksia on vaikea yksilöidä tässä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisvaiheessa, vaan kyse on toisiaan tukevien lakiehdotusten yhteisvaikutuksista väestön hyvinvointiin ja terveyteen. Sosiaalihuollon ammattihenkilölaki lisää omalta osaltaan väestön ja sosiaalihuollon asiakkaiden luottamusta sosiaalipalveluihin ja palvelujärjestelmään.

Lakiehdotuksen yhteiskunnallisia vaikutuksia tulee seurata ja arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain toimeenpanon yhteydessä. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota siihen, johtaako ehdotettu laki asiakasturvallisuuden vahvistumiseen ja sosiaalihuollon tehtävärakenteiden ja työjaon uudistumiseen. Lisäksi tulisi arvioida valvonnan merkitystä sosiaalihuollon vaikuttavuuteen ja ammattitoiminnan kehittymiseen.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet

Hallitusohjelman 22.6.2011 mukaan käynnistetään sosiaalialalle ammatinharjoittamis-

lain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteisrekisteröintiä ja valvontaa koskevien säännösten valmistelu. Hallituksen päätöksessä rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta osana julkisen talouden suunnitelmaa (25.3.2014) todetaan, että kelpoisuusehtojen väljentäminen edellyttää säädösvalmistelua vuoden 2014 aikana.

Lakiesitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Lakiesityksen valmisteluun on osallistunut asiantuntijaryhmä, joka koostuu sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijoista sekä kuntien edustajista. Valmistelun yhteydessä on kuultu erikseen opetus- ja kulttuuriministeriötä, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa, Suomen Kuntaliittoa, yliopistoja ja ammattikorkeakouluja.

Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti kaksi kuulemistilaisuutta 7.11.2014 ja 10.11.2014. Tilaisuuksien tavoitteen oli kuulla eri tahojen asiantuntijoiden näkemyksiä lakiehdotuksesta. Osallistujilta pyydettiin tilaisuudessa pidettyjen puheenvuorojen lisäksi myös kirjalliset kannanotot lakiluonnoksesta.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Kuulemistilaisuuksissa saadun palautteen pohjalta sosiaali- ja terveysministeriö teki muutoksia ja tarkennuksia lakiehdotukseen. Lakiehdotuksesta pyydettiin vielä lausuntoa kuntien, valvontaviranomaisten, järjestöjen sekä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten verkostojen edustajilta. Lausunto pyydettiin webropol-linkin kautta sähköisellä kyselyllä, jossa oli kohdennettuja kysymyksiä lakiehdotuksesta. Tarkennetut kysymykset kohdistuivat niihin säännöksiin, joita oli muokattu sidosryhmille järjestetyissä kuulemistilaisuuksissa saadun palautteen perusteella. Kyselyyn annettuja vastauksia oli mahdollista perustella, minkä lisäksi kyselyyn oli varattu runsaasti tilaa myös vapaamuotoiselle kommentoinnille. Lausuntoja saatiin yhteensä 40 taholta.

Lakia sosiaalihuollon ammattihenkilöistä pidettiin tarpeellisena ja lain arvioitiin parantavan sosiaalihuollon asiakkaiden oikeusturvaa ja palvelujen laatua sekä sosiaalihuollon

ammattillisen henkilöstön asemaa. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvonta ja ohjaus oli lausunnonantajien mielestä kannatettavaa jotta sosiaalihuollon asiakkaiden asiakasturvallisuutta voidaan parantaa ja yhdenmukaistaa valvontaa terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonnan kanssa.

Suurin osa vastaajista piti sosiaalityöntekijän erityisiä velvollisuuksia koskevaa säännöstä (9 §) tarpeellisena, mutta vastaajien näkemykset jakautuivat jonkin verran säännöksen sisällön osalta. Osa vastaajista piti hyvänä, että säännös on riittävän yleisellä tasolla. Osa vastaajista halusi tarkempaa määrittelyä sosiaalityöntekijän velvollisuuksista.

Säännöstä, jonka mukaan sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön ammatissa voisi toimia tilapäisesti vuoden ajan vain kyseiseen laillistettavan ammattihenkilön ammatin opiskeleva henkilö, pitivät erityisesti kunta-alan edustajat epätarkoituksenmukaisena. Säännöksen nähtiin vaikeuttavan huomattavasti sosiaalihuollon työvoiman saantia, jos laillistetun ammattihenkilön sijaiseksi ei voisi palkata muita kuin kyseiseen ammattihenkilön ammattiin opiskelevia. Säännöstä on muokattu lausuntopalautteen perusteella siten, että tilapäisen ammatissa toimimisen edellytyksiä on laajennettu.

Sosiaalihuollon ohjaus ja valvonta -lukuun sisältyviä säännöksiä piti suurin osa vastaajista tarkoituksenmukaisina. Lain voimaantulosäännöstä on lausuntopalautteen perusteella selkeytetty ja muokattu.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunta on syksyllä 2014 käsitellyt hallituksen esitystä sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 164/2014).

Eduskunta on hyväksynyt sosiaalihuoltolain 12.12.2014. Sosiaalihuollon ammattihenkilölakia koskevan hallituksen esityksen valmistelussa lakiehdotusta on pyritty yhteen sovittamaan tulevan sosiaalihuoltolain kanssa. Sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa viittaukset sosiaalihuoltolakiin kohdistuvat kuitenkin valmisteluajankohtana voimassa olevaan sosiaalihuoltolakiin (710/1982). Lopullinen yhteensovittaminen uuden sosiaalihuoltolain kanssa tehdään eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeva lakiehdotus on eduskunnan käsiteltävänä. Sosiaalihuollon ammattihenkilölaki tukee osaltaan järjestämislain tavoitteita.

Hallintolainkäyttöä koskevien säännösten kokonaisuudistus on käynnissä. Hallitus on antanut uudistusta koskevan esityksen 20.11.2014. Sosiaalihuollon ammattihenkilölakiin ehdotettava muutoksenhakua koskeva 30 § noudattaa lakiehdotuksen sisältöä.

Hallitus antoi eduskunnalle 18.12.2014 esityksen laeiksi sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 10 ja 14 §:n muuttamisesta (HE 345/2014). Esityksessä ehdotetaan säädettä-

väksi uusi laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettua lakia siinä määrin, että Kansaneläkelaitos ja Väestörekisterikeskus voivat ryhtyä teknisesti toteuttamaan valtakunnallista sähköistä sosiaalihuollon asiakasasiakirja-arkistoa. Lait on tarkoitetut tulemaan voimaan 1.4.2015. Jatkovalmistelussa kyseistä lakia on tarkoitus täydentää muun muassa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tunnistamista, asiakirjojen sähköistä allekirjoittamista ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden rekisteriä koskevilta osin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Ehdotetun lain tarkoituksena on edistää asiakasturvallisuutta sekä sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun. Tämän varmistamiseksi laissa ehdotetaan, että sosiaalihuollon ammattihenkilöllä tulisi olla ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät valmiudet sekä mahdollisuus kehittää ja ylläpitää ammattitaitoaan.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) mukaan sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus saada laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) tarkoituksena on varmistaa, että yksityisiä sosiaalipalveluja käyttävän asiakkaan oikeus laadultaan hyviin sosiaalipalveluihin toteutuu. Yksityisen sosiaalipalvelujen tuottajan on laadittava omavalvontasuunnitelma, joka sisältää tai sen liitteeksi tulee laatia toimintasuunni-

telma asiakasturvallisuuden kehittämiseksi. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain (980/2012) 23 §:n mukainen velvoite toimintayksikön omavalvonnan järjestämiseen ja omavalvontasuunnitelman laatimiseen tulee voimaan 1.1.2015. Velvoite koskee sekä julkisen että yksityisen palveluntuottajan toimintaa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla on valtuus antaa määräyksiä omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatimisesta ja seurannasta. Omavalvonnan tavoitteena on laadukkaat ja asiakasturvalliset palvelut. Potilasturvallisuus on käsitteenä vakiintunut terveydenhuollossa. Terveystalveluolain 8 §:n terveydenhuollon toimintayksikön on laadittava suunnitelma laadunhallinnasta ja potilasturvallisuudesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi asetetaan sosiaali- ja terveysalueelle velvoite omavalvontaohjelman laatimiseen, jonka yhtenä tarkoituksena on asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistaminen. Lakiluonnoksen mukaan myös tuottamisvastuussa olevien kuntien ja kuntayhtymien on laadittava suunnitelma asiakas- ja potilasturvallisuuden edistämisestä. Asiakasturvallisuuden edistäminen sosiaalihuollossa on ehdotetta-

van ammattihenkilölain yksi keskeisistä tavoitteista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan uudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset, asiakaslähtöiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut koko maassa. Ehdotetulla lailla sosiaalihuollon ammattihenkilöistä tuetaan osaltaan järjestämislain tarkoituksen toteuttamista. Sosiaalihuollon ammattihenkilölain tarkoituksena on lisäksi edistää sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskinäistä yhteistyötä sekä edistää tarkoituksenmukaisen, asiakkaiden palvelutarpeista lähtevän tehtävärakenteen muodostamista.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonta on järjestetty terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetulla lailla, mutta sosiaalihuollon osalta vastaavaa lainsäädäntöä ei vielä ole. Sosiaalihuollon ammattihenkilölain tarkoituksena on yhtenäistää sosiaali- ja terveydenhuollossa toimivien ja usein samassa organisaatiossa tai samojen asiakkaiden kanssa työskentelevien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontaa. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaa varten Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ryhtyisi ylläpitämään sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriä.

2 §. Lain soveltamisala. Lakia sovellettaisiin niihin, jotka toimivat sosiaalihuoltolain 13 §:ssä mainituissa tehtävissä, joiden järjestämisestä huolehtii mainitun lain 6 §:n mukainen toimielin, muu kunnan tai kuntayhtymän toimielin tai valtio. Sosiaalihuoltolain 13 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuoltoon kuuluvina tehtävinä kunnan on huolehdittava

- sosiaalipalvelujen järjestämisestä asukkaalleen;
- toimeentulotuen antamisesta kunnassa oleskelevalle henkilölle;
- sosiaaliavustusten suorittamisesta asukkaalleen;
- ohjauksen ja neuvonnan järjestämisestä sosiaalihuollon ja muun sosiaaliturvan etuuksista ja niiden hyväksikäyttämisestä;
- sosiaalihuoltoa ja muuta sosiaaliturvaa koskevan tiedotustoiminnan järjestämisestä;
- sosiaalihuoltoa ja muuta sosiaaliturvaa koskevan koulutus-, tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan järjestämisestä; sekä

- sosiaalisen luoton myöntämisestä asukkaalleen;

Kunta on 1 momentissa säädetyn lisäksi velvollinen toimimaan muutoinkin sosiaalisten olojen kehittämiseksi ja epäkohtien poistamiseksi.

Sosiaalipalvelut, joiden järjestämisestä kunnan on huolehdittava sosiaalihuoltolain 13 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, ilmenevät sosiaalihuoltolain 17 §:stä. Pykälän 1 momentissa luetellut sosiaalipalvelut ovat

- sosiaalityö, josta säädetään sosiaalihuoltolain 18 §:ssä,
- kasvatusta- ja perheneuvonta, josta säädetään sosiaalihuoltolain 19 §:ssä,
- kotipalvelut, joista säädetään sosiaalihuoltolain 20 §:ssä,
- asumispalvelut, joista säädetään sosiaalihuoltolain 22 §:ssä,
- laitoshuolto, josta säädetään sosiaalihuoltolain 24 §:ssä,
- perhehoito, josta säädetään sosiaalihuoltolain 25 §:ssä,
- vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja vammaisten henkilöiden työtoiminta, joista säädetään sosiaalihuoltolain 27 d ja 27 e §:ssä,
- toimenpiteet elatusavun vahvistamiseksi, joista säädetään lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975).

Sosiaalihuoltolain 17 §:n 2 momentissa luetellaan sellaiset kunnan järjestettäväksi kuuluvat sosiaalihuollon tehtävät, joista säädetään sosiaalihuollon erityislainsäädännössä tai muussa lainsäädännössä. Nämä tehtävät ovat:

- lasten ja nuorten huollon järjestäminen, josta säädetään lastensuojelulaissa (417/2007),
- kehitysvammaisten erityishuollon järjestäminen, josta säädetään kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977),
- vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien järjestäminen, josta säädetään vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa (380/1987),
- päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvien palveluiden järjestäminen, josta säädetään päihdehuoltolaissa (41/1986),

- lastenvalvojalle säädettyjen tehtävien ja muiden isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen liittyvien palvelujen järjestämisestä, joista säädetään isyyslaissa (700/1975),

- ottolapsineuvonnan järjestämisestä, josta säädetään adoptiolaisissa (22/2012),

- perheasioiden sovittelun järjestäminen, josta säädetään avioliittolaisissa (234/1929),

- lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden järjestämisestä, joista säädetään lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevassa laissa (361/1983) sekä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996),

- omaishoidon tuen ja muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä, joista säädetään omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005),

- kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä, josta säädetään kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001).

Sosiaalihuoltolain 17 §:n 4 momentin mukaan kunta voi 1 ja 2 momentissa säädettyjen lakisääteisten sosiaalipalvelujen lisäksi järjestää muitakin tarpeellisia sosiaalipalveluja.

Sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvista sosiaalihuoltolain mukaisista tehtävistä sekä niistä tehtävistä, jotka muussa laissa säädetään sosiaalilautakunnan taikka muun vastaavan toimielimen tehtäväksi, huolehtii yksi tai useampi kunnan määräämä monijäseninen toimielin. Sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon alaan kuuluvia tehtäviä voidaan jakaa kunnan päättämässä laajuudessa yhdelle tai useammalle monijäseniselle toimielimelle. Ehdotetun lain 2 §:n 1 kohdan mukaan lain soveltamisalaan kuuluvat ne tehtävät, joiden toimeenpanosta huolehtii sosiaalilautakunta, muu kunnan toimielin tai valtio.

Lakia sovellettaisiin myös yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011) tarkoitettuihin sosiaalipalveluihin ja näissä tehtävissä toimiviin. Lain 3 §:n 1 kohdan mukaan yksityisillä sosiaalipalveluilla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain 17 §:ssä mainittuja sosiaalihuollon palveluja sekä niiden järjestämiseen liittyvää sosiaalialan ammatillista ohjausta ja neuvontaa, joita yksityinen henki-

lö, yhteisö tai säätiö taikka julkisyhteisön perustama liikeyritys tuottaa korvausta vastaan liike- tai ammattitoimintaa harjoittamalla.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan (HE 302/2010) yksityisistä sosiaalipalveluista annettua lakia sovelletaan vain sellaisiin palveluihin, joita yksityinen palvelujen antaja voi tuottaa palvelun luonne huomioon ottaen. Esimerkiksi toimenpiteet isyyden selvittämiseksi sekä elatusavun vahvistamiseksi ovat julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä eikä niitä voi järjestää yksityisinä palveluina. Sosiaalihuoltolain 17 §:n 2 momentissa on lueteltu eräitä palveluja, joiden lupa- ja valvontamenettelyistä säädetään erikseen eikä niitä näin ollen voi tuottaa yksityisinä palveluina ilman, että siitä on säädetty erikseen. Esimerkkinä perheasioiden sovittelun järjestäminen, josta kunnassa huolehtii sosiaalilautakunta mutta sovittelua voivat antaa lisäksi ne yhteisöt, yhtymät ja säätiöt sekä henkilöt, jotka ovat saaneet aluehallintovirastolta luvan tähän toimintaan.

Kuntien ja yksityisten palveluntuottajien lisäksi sosiaalityötä tehdään ja sen ammatillista osaamista hyödynnetään myös osana valtion järjestämää terveydenhuoltoa, kriminaalihuoltoa, vankeinhoitoa, poliisitoimintaa sekä puolustusvoimien toimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi kootaan sosiaali- ja terveydenhuollon kattava järjestämisvastuu viidelle sosiaali- ja terveysalueelle. Esityksen mukaan maahan muodostetaan viisi sosiaali- ja terveysalueen kuntayhtymää, joilla on järjestämisvastuu julkisista sosiaali- ja terveyspalveluista.

Hallituksen esitys sosiaalihuoltolaiksi (HE 164/2014) on annettu eduskunnalle 18.9.2014. Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Sosiaalihuoltolaki-ehdotuksen tavoitteena on vahvistaa peruspalveluja ja vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta sekä parantaa asiakkaiden yhdenvertaisuutta ja tiivistää viranomaisten yhteistyötä. Palvelujen laadun varmistamiseksi lakiehdotuksessa säädettäisiin omavalvonnasta sekä sosiaalihuollon henkilöstöön kuuluvien ilmoitusvelvollisuudesta. Lakia sovellettaisiin kunnalliseen sosiaalihuoltoon, ellei erikseen toisin säädetä. Soveltamisala vastaa

voimassa olevan sosiaalihuoltolain soveltamisalan määrittelyä sekä sosiaalihuollon osalta tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain soveltamisalaa. Sosiaalihuoltolakiehdotuksen 14 §:ssä luetellaan sosiaalihuoltoon kuuluvat palvelut sekä ne lait, joissa sosiaalipalveluista säädetään. Lakiehdotuksella ei ole tarkoitus muuttaa sosiaalihuollon tehtäväalaa, vaan täsmentää sen toimintakenttää ja suhdetta rajapintatoimijoihin. Sosiaalihuolto kattaisi edelleen yleiset sosiaalipalvelut, jotka määritellään 3 luvussa, sekä sosiaalihuollon erityislaeissa määritellyt sosiaalipalvelut.

Vaikka sosiaalihuoltolakiehdotuksen soveltamisala rajoittuu kunnalliseen sosiaalihuoltoon, sovellettaisiin palveluja koskevia säännöksiä myös yksityisiin tahoihin, kuten yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa säädetään. Tarkoituksena olisi, että yksityisellä sektorilla käytettäisiin samoista sosiaalipalveluista samoja käsitteitä, jotta asiakkaiden yhdenvertaisuus paranisi ja he tietäisivät jatkossa paremmin, mitä eri palvelut pitävät sisällään.

Sosiaalihuoltolain on tarkoitus tulla voimaan 1. huhtikuuta 2015. Kotipalvelua koskevia säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin jo vuoden 2015 alusta. Sosiaalihuoltolain säännöksiä, jotka koskevat hoidon ja huolenpidon turvaavia päätöksiä, henkilökunnan ilmoitusvelvollisuutta sekä toimenpiteitä ilmoituksen takia sovellettaisiin vasta 1.1.2016 alkaen.

3 §. Sosiaalihuollon ammattihenkilö. Pykälän 1 momentin mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilöitä olisivat henkilöt, jotka ehdotettavan lain nojalla olisivat saaneet ammatinharjoittamisoikeuden (laillistettu ammattihenkilö) sekä henkilö, joka ehdotetun lain nojalla olisi oikeutettu käyttämään sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (nimikesuojattu ammattihenkilö).

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä sosiaalihuollon ammattinimike olisi lähihoitaja. Valtioneuvoston asetuksella säädettyyn nimikesuojattuun ammattiin johtavan koulutuksen Suomessa suorittaneella olisi oikeutettu saamaan ammattinimikkeen käyttöoikeuden. Tämä edellyttäisi, että henkilö on merkitty 16 §:ssä tarkoitettuun sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin nimikesuojattuna ammattihenkilönä. Sosiaali- ja

terveydenhuollossa päästäisiin näin yhdenmukaiseen käytäntöön, kun lähihoitaja on jo tällä hetkellä nimikesuojattu ammattinimike terveydenhuollossa.

Oikeus toimia laillistettuna ammattihenkilönä merkitsisi sitä, että vain 7 ja 8 §:n mukaisesti laillistetut sosiaalityöntekijät, sosionomit ja geronomit voisivat toimia lakiehdotuksen 2 pykälän mukaisissa sosiaalihuollon tehtävissä, joissa edellytetään sellaista ammattitaitoa ja osaamista, jota kyseinen koulutus tuottaa.

Pykälän 3 momentin mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävärakennetta ja tehtävien jakoa voitaisiin uudistaa ammattihenkilöiden osaaminen, ammattitaito ja koulutus huomioon ottaen, jollei laissa tai asetuksessa toisin säädetä silloin, kun se on perusteltua asiakkaiden palvelutarpeiden, työjärjestelyjen ja sosiaalipalvelujen tuottamisen kannalta.

Pykälän 3 momentin soveltamisessa rajoituksena tulisi ottaa huomioon tilanteet, joissa tehtävät ovat laissa tai asetuksessa säädetty nimenomaan tietyn tutkinnon tai ammattipätevyys suorittaneen henkilön hoidettavaksi. Sosiaalihuollossa on näissä tilanteissa yleensä kysymys yksilön oikeusturvan kannalta merkittävistä, erityistä osaamista ja ammattitaitoa vaativista tehtävistä ja niihin liittyvästä päätöksentekovallan käyttämisestä.

Sosiaalihuollon erityislaeissa kuten lastensuojelulaissa (417/2007) on säädetty tehtävistä ja päätöksentekovallan käyttämisestä tilanteissa, joissa viranhaltijalta edellytetään sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun lain 3 §:n mukaista sosiaalityöntekijän kelpoisuutta. Adoptiolain 22 §:n 2 momentin mukaan viranhaltijalla, joka huolehtii adoptioneuvonnan antamisesta, on oltava sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän kelpoisuus. Myös 1.8.2014 voimaan tulleen opilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaan opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen osalta on 7 §:ssä säädetty kuraattorin ja vastaavan kuraattorin kelpoisuusehdoista. Kuraattorin kelpoisuusvaatimuksena on vähintään sosiaalihuollon ammatillisista kelpoisuusvaatimuksista annetun

lain (272/2005) 6 §:n mukainen kelpoisuus. Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on oltava sellaisen opiskeluhuollon vastaavan kuraattorin palveluja, jolla on mainitun lain 3 §:n mukainen kelpoisuus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi, sen 13 §:n 5 kohdassa, ehdotetaan säädettäväksi sosiaali- ja terveysalueen veloitteeksi muun muassa huolehtia sosiaali- ja terveysalueen henkilöstön tehtävärakenteen ja työnjaon, sekä suunnittelun, kehittämisen ja seurannan käytäntöjen yhteensovittamisesta tuottamisvastuussa olevissa kunnissa ja kuntayhtymissä. Tavoitteena on, että sosiaali- ja terveysalue kannustaisi ja ohjaisi tuottamisvastuussa olevia kuntia ja kuntayhtymiä kehittämään henkilöstön työn- ja tehtävänjakoa sekä moniammatillisten tiimien käyttöä. Henkilöstön tehtävärakenteen tulisi olla joustava ja tehtävärakennetta on tarpeen seurata ja arvioida sekä mukauttaa toimintaa tämän perusteella.

Pykälän 3 momentin tarkoituksena on tukea osaltaan järjestämislain tavoitteita ja asiakkaiden palvelutarpeista lähtevän tarkoituksenmukaisen tehtävärakenteen muodostamista, joka ottaa huomioon henkilöstön osaamisen, ammattitaidon ja koulutuksen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan lisäksi, että sosiaali- ja terveysministeriö voisi tarvittaessa antaa asetuksella tarkemmat säännökset sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tarkoituksenmukaisen tehtävärakenteen ja työnjaon kehittämisestä. Palvelurakenteen uudistaminen edellyttää tehtävärakenteen uudella tarkastelua ja valtakunnallista ohjausta, minkä vuoksi asetuksenantovaltuus on tarpeen ministeriön ohjauksen välineenä.

4 §. Ammattieettiset velvollisuudet. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ammattieettisistä velvollisuuksista. Sosiaalialalla tehtävän työn perustana ovat perus- ja ihmisoikeudet ja toiminnan lainmukaisuus. Eettisyyden vaatimusta korostaa työhön tai ammattiasemaan liittyvä vallan käyttö ja mahdollisuus vaikuttaa merkittävällä tavalla asiakkaan elämään. Vastaavaa tai tähän rinnastettavaa velvoitetta ei tässä muodossa enuudestaan ole sosiaalihuollon lainsäädännössä. Terveystenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 15 §:ssä on säännös terveyden-

huollon ammattihenkilön ammattieettisistä velvollisuuksista.

Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 19 §:n mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE on tuonut eettisissä suosituksissaan (2011) esille ihmisarvon ja ihmisen kunnioittamisen sosiaali- ja terveysalan toiminnan perustana. Siihen sisältyvät ihmisen perusoikeudet, ihmisoikeudet, itsemääräämisoikeus ja sananvapaus. Sosiaali- ja terveydenhuollon lähtökohtana on asiakkaan ja potilaan etu. Asiakkaan ja potilaan etu edellyttää oikeudenmukaista, kaikille yhtäläisin perustein järjestettyä ja laadultaan hyvää hoitoa ja palvelua.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:n ammattieettinen lautakunta on sosiaalialan ammattilaisen eettisissä ohjeissa (vuonna 2012) todennut, että sosiaalialan ammattilaisen on ymmärrettävä ja hyväksyttävä ihmisoikeudet ja puolustettava niitä kaikissa tilanteissa. Ammattilaisen tulee edelleen omista arvoistaan ja elämänvalinnoistaan riippumatta kunnioittaa ja edistää asiakkaansa oikeutta tehdä omat valintansa edellyttäen, että tämä ei uhkaa muiden oikeuksia tai oikeutettuja etuja. Keskeisiä sosiaalialan eettisiä periaatteita ovat asiakaslähtöisyys, pyrkimys mahdollisimman asialliseen ja neutraaliin toimintaan, asiakkaan ihmisarvon ja yksilöllisyyden ehdoton kunnioittaminen sekä kyky pohtia ja kyseenalaistaa omaa ammatillista toimintaa ja päätöksentekoa, sen oikeudenmukaisuutta ja päätöksenteon perusteita.

Pykälän 2 momentissa on viittaus ammattihenkilön velvollisuuteen toiminnassaan noudattaa, mitä sosiaalihuollon asiakkaan ase-

masta ja oikeuksista sekä asiakastietojen käsittelystä on säädetty.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa on säännökset asiakkaan oikeudesta hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun ilman syrjintää. Sosiaalihuollon asiakaslakia sovelletaan sosiaalihuollon kaikkiin palveluihin ja asiakasryhmiin niin julkisiin kuin yksityisiin palveluihin. Asiakkaan omat toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielen- ja kulttuuritaustansa on otettava huomioon sosiaalihuoltoa toteutettaessa. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettu laki sisältää salassapitoa, vaitiolovelvollisuutta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevat säännökset. Sosiaalihuollon asiakaslaki sisältää myös rangaistusvastuun salassapitovelvollisuuden ja vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta.

Keskeisenä ammattieettisenä velvollisuutena on noudattaa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista säädettyä lakia ja siihen sisältyviä eettisiä velvoitteita. Myös muussa lainsäädännössä, kuten hallintolaissa, on eettisiä velvollisuuksia koskevia säännöksiä. Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin.

Keskeiset sosiaalihuollon asiakastietojen käsittelyä koskevat säännökset ovat sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) sekä henkilötietolaisissa (523/1999). Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoja koskeva hallituksen esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2014. Lakia sovellettaisiin julkisten ja yksityisten sosiaalihuollon palvelunantajien asiakastyössä toimivaan henkilöstöön sekä asia-

kastyöhön liittyvissä tehtävissä toimivaan henkilöstöön.

5 §. *Ammattipätevyuden ylläpitäminen ja osaamisen kehittäminen.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi sosiaalihuollon ammattihenkilön velvollisuudesta ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan sekä velvollisuudesta perehtyä ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Säännös noudattaa terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 15 §:ää. Ammattihenkilöllä itsellään tulee olla vastuuta ammattitaitonsa ylläpitämisestä ja kehittämisestä minkä ohella pykälän 2 momentissa säädettäisiin työnantajalle velvollisuus luoda edellytykset ammattitaidon ylläpitämiseen, kehittämiseen ja tarpeelliseen täydennyskoulutukseen.

Sosiaalihuollon henkilöstön täydennyskoulutusvelvoitteesta säädetään tällä hetkellä sosiaalihuoltolain 53 §:ssä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan säädettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutusvelvoitteesta (60 §). Ehdotuksen mukaan sosiaali- ja terveysalueen sekä tuottamisvastuussa olevan kunnan ja kuntayhtymän on huolehdittava siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu riittävästi heille järjestettyyn täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutukseen vaikuttavat peruskoulutuksen pituus, työn vaativuus ja tehtävien sisältö. Järjestämislakiluonnoksessa sosiaali- ja terveysministeriölle ehdotetaan säädettäväksi asetuksenantovaltuus täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista.

6 §. *Tietojen antaminen valvontaviranomaiselle.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sosiaalihuollon ammattihenkilön velvollisuudesta antaa salassapitovelvollisuuden estämättä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston pyytämät, sille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

2 luku **Oikeus toimia sosiaalihuollon ammattihenkilönä**

7 §. *Oikeus harjoittaa sosiaaliryöntekijän ammattia Suomessa suoritetun koulutuksen perusteella.* Pykäläehdotuksen mukaan Sosi-

aali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntäisi hakemuksesta oikeuden harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia laillistettuna ammattihenkilönä henkilölle, joka on suorittanut Suomessa ylemmän korkeakoulututkinnon, joka sisältää tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. Laillistamisen edellytyksenä on vastaava koulutusvaatimus kuin sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuudesta annetun lain 3 §:ssä on säädetty sosiaalityöntekijän kelpoisuudeksi.

Sosiaalityön koulutuksesta vastaavissa yliopistoissa voi suorittaa sosiaalityö pääaineena 180 opintopisteen laajuisen kandidaatin tutkinnon ja 120 opintopisteen laajuisen maisteritutkinnon (YTM, VTM). Kandidaatin tutkinnon pohjalle rakentuvan maisteritutkinnon lisäksi sosiaalityössä on mahdollisuus suorittaa myös jatkotutkintoja. Tieteellisiä jatkotutkintoja ovat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot. Vuodesta 2000 alkaen sosiaalityössä on ollut mahdollista suorittaa ammatillis-tieteellisesti painottunut lisensiaatin tutkinto erikoissosiaalityöntekijän koulutuksena (Opetusministeriön asetus yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä, yliopistojen koulutusohjelmista ja erikoistumiskoulutuksesta 568/2005, 16 §).

Sosiaalityön koulutusta antavissa yliopistoissa on systemaattisesti laajennettu sosiaalityön opiskelumahdollisuuksia. Opiskelupaikkoja on lisätty aikaisemman korkeakoulututkinnon suorittaneille, sekä lisätty mahdollisuuksia sivuaineopintojen suorittamiseen. Monet yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden opiskelijat opiskelevat sosiaalityötä sivuaineena, mikä mahdollistaa sosiaalityöntekijän kelpoisuuden tuottavien opintojen joustavan täydentämisen myöhemmässä vaiheessa. Opiskelijoille myönnetään korvaavuuksia aikaisemmista tutkinnoista ja opinnoista, minkä lisäksi aikaisemman hankitun osaamisen tunnustaminen (AHOT) on käytössä. Opintoja suoritetaan HOPS-periaatteiden mukaisesti, jolloin tarvittavat opinnot räätälöidään henkilökohtaisesti.

Yliopistojen sosiaalityön koulutus on kehittymässä yhteiskuntatieteiden sisällä, sillä yhteiskuntatieteiden väliset raja-aidat madaltuvat ja tutkimusta tehdään yhä useammin tie-

derajat ylittävissä tutkimusryhmissä. Sosiaalityön koulutusta järjestävät yliopistot ovat päätyneet erityisesti kandidaatin tutkinnossa jossakin määrin toisistaan poikkeaviin ratkaisuihin. Opinnot ovat sisällöllisesti varsin samankaltaisia eikä yliopistojen välille synny selviä eroja esimerkiksi kurssitarjonnan profiloinnissa. Selkein ero on perusopintojen järjestämisessä, jossa yliopistot jakautuvat kahteen ryhmään: yhteiskuntatieteiden yhteisiä elementtejä korostavaan ryhmään ja sosiaalityön erityisyyttä korostavaan ryhmään. Eri pääaineiden yhteisten perusopintojen mallissa ajatellaan sosiaalityötä opiskelevien olevan ensi sijassa yhteiskuntatieteilijöitä, jotka keskittyvät sosiaalityöhön, kun taas erillistä mallia toteuttavissa yliopistoissa ajatellaan sosiaalityön opiskelijoiden perehtyvän tutkinnossaan yhteiskuntatieteisiin.

Koulutuksen kehittämisen eteneminen muiden yhteiskuntatieteiden kanssa saattaa antaa joustavampia ratkaisuja suorittaa sosiaalityöntekijän ammatinharjoittamisoikeuden edellytyksenä olevia pääainetta vastaavia sosiaalityön opintoja muiden yhteiskuntatieteiden pääaineopiskelijoille. Tällainen kehitys parantaisi sosiaalityöntekijöiden saatavuutta ja turvaisi myös sosiaalialan koulutuksen ja sosiaalihuollon tieteellistä tietoperustaa.

8 §. Oikeus harjoittaa sosionomin ja geronomin ammattia Suomessa suoritetun koulutuksen perusteella. Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntäisi hakemuksesta oikeuden harjoittaa sosionomin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä henkilölle, joka on suorittanut sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon (sosionomi AMK, sosionomi YAMK) Suomessa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että vastaavasti Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntäisi hakemuksesta oikeuden harjoittaa geronomin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä henkilölle, joka on suorittanut sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon (geronomi AMK, geronomi YAMK).

Ammattikorkeakoululain (2003/351) mukaan ammattikorkeakoulussa voidaan suorittaa ammattikorkeakoulututkintoja ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja. Ammattikorkeakoulututkinnot ovat korkeakoulututkinto-

ja ja ylempät ammattikorkeakoulututkinnot ovat ylempiä korkeakoulututkintoja.

Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteena on, että tutkinnon suorittaneella on laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot sekä teoreettiset perusteet toimia työelämässä oman alansa asiantuntija-tehtävissä sekä valmiudet seurata ja edistää oman ammattialansa kehittymistä. Tutkinnon suorittaneella on edellytykset oman ammattitaitonsa kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä viestintä- ja kielitaito oman alansa tehtäviin sekä kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet voivat kolmen vuoden työkokemuksen jälkeen jatkaa opintojaan suorittamalla ylempään ammattikorkeakoulututkinnon. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ovat profiiltaan työelämän kehittämiseen tähtääviä tutkintoja, jotka lähtevät työelämän tarpeista ja niitä toteutetaan läheisessä yhteydessä työelämään. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteena on, että tutkinnon suorittaneella on laajat ja syvälliset tiedot sekä tarvittavat teoreettiset tiedot toimia työelämän kehittäjänä vaativissa asiantuntija- ja johtamis-tehtävissä sekä valmiudet seurata ja eritellä alan tutkimustiedon ja ammattikäytännön kehitystä.

9 §. Sosiaalityöntekijän erityiset velvollisuudet. Pykälässä määriteltäisiin lakiehdotuksen 7 §:ssä tarkoitetun sosiaalityöntekijän erityiset velvollisuudet. Määrittelyn lähtökohtana on sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuollon erityislainsäädännön mukaisesti sosiaalityöntekijälle kuuluvat asiakas- ja asiantuntijatyöhön liittyvät tehtävät. Sosiaalityöntekijän erityisten velvollisuuksien määrittelyn tarkoituksena on jäsentää sosiaalityöntekijän tehtäväaluetta ja luoda näin sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävärakenteen ja työnjaon uudistamiselle perusteita.

Pykälän 1 momentin mukaan sosiaalityöntekijä vastaisi sosiaalityön ammatillisesta johtamisesta sekä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen sosiaalisen tuen ja palvelujen tarpeeseen vastaavasta asiakas- ja asiantuntijatyöstä sekä sen vaikutusten seurannasta ja arvioinnista.

Sosiaalityöntekijän tehtävänä on huolehtia asiakkaiden oikeusturvan toteutumisesta eri-

tyisesti tilanteissa, joissa asiakkaiden perusoikeuksiin puututaan. Sosiaalityöntekijän asiakastyö vaatii vaikeisiin elämäntilanteisiin, sosiaalisiin ongelmiin ja syrjäytymisriskeihin vastaavan ammatillisen muutostyön osaamista. Sosiaalityöntekijän erityisasiantuntemusta tulisi kohdentaa erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden palvelutarpeen arviointiin ja päätöksentekoon. Erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden palvelukokonaisuus muodostuu usein eri toimijoiden tarjoamasta tuesta ja palveluista. Sosiaalityöntekijän koordinoiva rooli palvelujen yhteen sovittajana on näissä tilanteissa erityisen korostunut.

Sosiaalityön ammatillinen johtaminen kohdentuu asiakas- ja asiantuntijatyöhön, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisöjen tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan palvelujen toteutumista ja vaikuttavuutta. Tavoitteena on vahvistaa yksilöiden ja perheiden toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä. Sosiaalityön ammatillisesta johtamisesta vastaaminen tarkoittaa ensisijaisesti vastuuta sosiaalityön ja sen prosessien toimivuudesta ja vaikuttavuuden kehittämisestä. Tässä yhteydessä ei tarkoiteta välttämättä sosiaalityöntekijän hallinnollista esimiesasemaa organisaatiossa. Johtamis- ja esimiestoiminnan organisointi on työnantajan päätettävissä.

Sosiaalityöntekijän koulutus on sosiaalialan ainoa yliopistollinen tutkinto, jonka opetus perustuu tutkimukseen. Sosiaalityöntekijän koulutus tuottaa kokonaisvaltaista yhteiskunnallista osaamista, joka mahdollistaa erilaisten ongelmatilanteiden analyttisen jäsentämisen ja kestävien ratkaisujen hakemisen niihin sekä vaikuttavan sosiaalisen raportoinnin ja sosiaalialan tutkivan kehittämisen. Tämä merkitsee keskeistä vastuuta myös koko sosiaalialan tavoitteellisesta kehittämisestä ja yliopistokoulutuksen mahdollistamasta alan tutkimukseen perustuvasta tiedonmuodostuksesta. Sosiaalityön tutkimus tuottaakin sosiaalialan eri koulutuksille merkittävän osan niiden tarvitsemasta tietoperustasta.

Pykälän 2 momentti on informatiivinen viittaus erityislainsäädäntöön, jossa palvelujen antaminen ja päätöksenteko asiakkaiden

oikeusturvan kannalta merkittävässä asioissa on säädetty sosiaalityöntekijän tehtäväksi.

10 §. *Muussa EU- tai ETA-valtiossa kuin Suomessa koulutuksen saanut EU- tai ETA-valtion kansalainen.* Pykäläehdotuksen mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntäisi hakemuksesta ammattipätevyys tunnustamisesta annetun lain (1093/2007) mukaisesti oikeuden harjoittaa 7 tai 8 §:ssä säädettyjä ammatteja EU- tai ETA-valtion kansalaiselle, jolle on muussa EU- tai ETA-valtiossa kuin Suomessa suoritettuna koulutuksen perusteella myönnetty tutkintotodistus tai asiakirja, joka kyseisessä valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseiseen ammattiin. Jos kyseisessä valtiossa ammatti ei ole säännelty ammatti, hakijan tulisi muulla asiakirjaselvityksellä osoittaa valmiutensa ammatin harjoittamiseen. Vastaava periaate on ilmaistu ammattipätevyys tunnustamisesta annetussa laissa (1093/2007).

Ammattipätevyys tunnustamisen edellytyksistä ja korvaavista toimenpiteistä on säännökset ammattipätevyys tunnustamisesta annetun lain (1093/2007) 7 ja 8 §:ssä. Korvaavina toimenpiteinä voidaan hakijalle asettaa vaatimus kelpoisuuskokeen suorittamisesta tai enintään kolme vuotta kestävästä sopeutumisajasta mikäli hakijan suorittaman koulutuksen kesto on vähintään vuoden lyhyempi kuin mitä kansallisesti on edellytetty, hakijan saaman koulutuksen sisältö poikkeaa olennaisesti vastaavasta kansallisesta koulutuksesta tai säänneltyyn ammattiin kuuluu ammattitoimintaa, joka ei sisälly vastaavaan ammattiin hakijan kotijäsenvaltiossa ja hakijan saama koulutus poikkeaa olennaisesti vastaavasta kansallisesta koulutuksesta. Pääperiaatteena on, että hakija saa valita korvaavan toimenpiteen. Sopeutumisajasta ja kelpoisuuskokeesta on tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksessa (1207/2007). Sopeutumisajana hakija hoitaa tehtävää tai harjoittaa ammattia ohjauksen ja valvonnan alaisena. Ammattipätevyys tunnustamisesta annetun lain 13 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ehdollisessa tunnustamispäätöksessä määrätään kelpoisuuskokeen pääasiallinen sisältö ja kokeen toimeenpanija.

Sosiaalialan ammattipätevyys tunnustaminen kuuluu voimassa olevan lainsäädän-

nön mukaan Opetushallituksen tehtäväalueelle. Opetushallitus on yhteistyössä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa luonut menettelytavat ammattipätevyys tunnustamisen käytännöistä, joita voidaan soveltaa edelleenkin. Jatkossa toimivaltainen viranomainen olisi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

11 §. *Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa koulutuksen saanut.* Pykäläehdotuksen mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntäisi hakemuksesta oikeuden harjoittaa Suomessa 7 tai 8 §:ssä mainittuja ammatteja henkilölle, jolle on EU-ETA-valtioiden ulkopuolisessa valtiossa suoritettuna koulutuksen perusteella myönnetty tutkintotodistus tai asiakirja, joka kyseisessä valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseiseen ammattiin. Hakijan tulisi lisäksi osoittaa täyttävänsä myös muut pätevyysvaatimukset, joista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi vaatia hakijalta korvaavien toimenpiteiden suorittamista, sopeutumisajaa tai kelpoisuuskoea sekä riittävää suomen tai ruotsin kielen taitoa. Näistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Vastaavasti Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntäisi hakemuksesta oikeuden käyttää valtioneuvoston asetuksella säädettyä nimikesuojatun ammattihenkilön ammattinimikettä henkilölle, jolle on EU-ETA-valtioiden ulkopuolisessa valtiossa suoritettuna koulutuksen perusteella myönnetty tutkintotodistus tai muu asiakirja, joka osoittaa hakijan valmiuden kyseisen ammatin harjoittamiseen. Myös tässä tilanteessa hakijan tulisi osoittaa täyttävänsä muut valtioneuvoston asetuksella säädettävät kelpoisuusvaatimukset mukaan lukien riittävä suomen tai ruotsin kielen taito. Korvaavista toimenpiteistä, sopeutumisajasta ja kelpoisuuskokeesta sekä kielitaitovaatimuksista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

12 §. *Oikeus toimia tilapäisesti sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön ammatissa.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tilapäisestä oikeudesta toimia sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön ammatissa. Laillistetun ammattihenkilön ammatissa voisi toimia tilapäisesti enintään vuoden ajan ky-

seiseen laillistettavan ammattihenkilön ammattiin opiskeleva tai sosiaalialalle soveltuvan korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, jolla on riittävät edellytykset ammatissa toimimiseen. Säännöksen tarkoituksena on antaa opiskelijalle mahdollisuus perehtyä sosiaalipalvelujärjestelmään, saada ohjausta ja palautetta toiminnastaan sekä parantaa hänen ammatillisia valmiuksiaan tulevia ammattihenkilön tehtäviä ajatellen. Säännöksen tarkoituksena olisi myös turvata sosiaalihuollon palvelujen antaminen tilanteessa, jossa koulutusvaatimukset täyttäviä työntekijöitä ei ole saatavilla. Tutkinnon soveltuvuuden ja riittävien edellytysten olemassaolon arvioi työnantaja. Henkilön toimiessa tilapäisesti ammattihenkilön ammatissa, häneen sovellettaisiin soveltuvin osin mitä laissa säädetään sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin tilapäisen ammatissa toimimisen edellytyksistä kuten vaadittavista opinnoista samoin kuin ulkomailla tutkinnon suorittaneen henkilön oikeudesta toimia tilapäisesti sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatissa.

Pykäläehdotuksen 2 momentti koskee kii-reellisissä tapauksissa sosiaalityöntekijälle säädettyä oikeutta päättää tahdosta riippumattoman huollon antamisesta tai siihen liittyvistä toimenpiteistä. Kysymys on asiakkaan oikeusturvan kannalta merkittävästä päätöksenteosta eikä 1 momentin mukaan tilapäisesti sosiaalityöntekijän ammatissa toimivalla olisi oikeutta päättää sanotuista toimenpiteistä.

13 §. Hakemuksen liitteet. Lakiehdotuksen 7 ja 8 §:ssä säädettyyn hakemukseen tulisi liittää jäljennökset tutkintotodistuksesta ja toteutuneesta koulutus- tai tutkinto-ohjelmasta. Ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain 12 §:ssä on lueteltu asiakirjat ja todistukset, joita ammattipätevyyden tunnustamisesta vastaava viranomainen voi vaatia hakemuksen liitteeksi. Lakiehdotuksen 10 §:ssä tarkoitettuun hakemukseen lupa- ja valvontaviranomainen voisi vaatia edellä mainitun lain 12 §:ssä luetellut asiakirjat ja todistukset. Ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain mukaan tarkempia määräyksiä hakemukseen liitettävistä asiakirjoista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Lakiehdotuksen 11 §:ssä tarkoitettuun ammattipätevyyden

tunnustamista tai hyväksymistä koskevaan hakemukseen liitettävistä asiakirjoista on tarkoitus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Jatkossa olisi tarkoituksenmukaista, että sekä 10 ja 11 §:ssä tarkoitettuihin hakemuksiin liitettävistä asiakirjoista säädettäisiin samalla valtioneuvoston asetuksella.

14 §. Hakemuksen käsittely eräissä tapauksissa. Hakemusten käsittelyssä noudatetaan hallintolaista ilmeneviä periaatteita. Hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Viranomaisen on esitettävä asianosaiselle tämän pyynnöstä arvio päätöksen antamisajankohdasta sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin.

Pykäläehdotuksen mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto velvoitettaisiin ilmoittamaan 10 §:ssä tarkoitettulle hakijalle tämän toimittamien asiakirjojen vastaanottamisesta ja mahdollisesti puuttuvista asiakirjoista kuukauden kuluessa asiakirjojen vastaanottamisesta. Hakemukseen tulisi antaa päätös perusteluineen viimeistään kolmen kuukauden kuluessa kaikkien vaadittavien asiakirjojen vastaanottamisesta. Päätökseen tai siihen, että päätöstä ei ole annettu määräajassa, on voitava hakea muutosta kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Säännös perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2005/36/EY, annettu 7 päivänä syyskuuta 2005 (ammattipätevyysdirektiivi).

3 luku **Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ohjaus ja valvonta**

15 §. Ohjaus ja valvonta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yleisesti sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaisten välisestä työnjaosta. Säännös noudattaa soveltuvin osin terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 24 §:n vastaavaa säännöstä. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on sosiaalihuollon ammattihenkilöiden toiminnan lainmukaisuuden ja laadun varmistaminen. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yleinen ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Aluehallintovirastot ohjaavat ja valvovat sosiaalihuollon ammattihenkilöiden toimintaa toimialueellaan. Sosiaali- ja terveys-

alan lupa- ja valvontaviraston tehtävänä on ohjata aluehallintovirastojen toimintaa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvonnan ja siihen liittyvä ohjauksen toimeenpanossa, yhteensovittamisessa ja yhdenmukaistamisessa. Pykälän kolmannessa momentissa säädettäisiin Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen välisestä työnjaosta sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvonnassa.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaa varten pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalautakunnasta. Tämä merkitsisi olemassa olevan terveydenhuollon valvontalautakunnan tehtävälueen laajentamista sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaan. Terveydenhuollon valvontalautakunnan tehtävistä säädetään Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetussa asetuksessa (676/2008). Terveydenhuollon valvontalautakunnassa käsitellään ja ratkaistaan muun muassa ammatinharjoittamisoikeuden rajoittamista ja menettämistä koskevat asiat. Tehtävien laajentaminen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaan edellyttää valtioneuvoston asetuksen muuttamista.

16 §. *Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteristä, jota Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ylläpitäisi sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaa varten, sekä rekisterin tietosisällöstä. Säännös merkitsisi soveltuvin osin vastaavanlaisen ammattihenkilörekisterin käyttöönottoa kuin terveydenhuollon ammattihenkilöillä.

Ammattihenkilörekisterin käyttöönotto parantaa asiakasturvallisuutta ja suojaa perustuslain 7 §:ssä säädettyä oikeutta elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ammattihenkilön näkökulmasta ammattihenkilörekisteri liittyy perustuslain 10 §:n mukaiseen yksityiselämän suojaan. Sosiaalihuollon ammattihenkilörekisterillä mahdollistetaan sosiaalihuollon asiakkaiden tiedonsaanti sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattipätevyydestä. Rekisteri palvelee myös työnantajia rekrytoinnissa. Rekisterin käyttöön otolle sosiaalihuollossa on vahvat asiakasturvallisuuden ja palvelujen laadun valvontaan liit-

tyvät perusteet, minkä vuoksi perusoikeuksien näkökulmasta rekisterin käyttöön ottoa on pidettävä tarpeellisena.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontatehtävän määrittelemisen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäväksi edellyttää Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008) muuttamista siten, että sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvonta sisältyisi viraston tehtäviin.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Sen lisäksi, mitä ehdotetussa laissa säädetään, rekisterinpitöön sovellettaisiin henkilötietolakia (523/1999). Henkilötietojen käsittelyä koskevista yleisistä periaatteista on säännökset henkilötietolain 2 luvussa. Keskeisiä henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita ovat huolellisuusvelvoite (5 §), henkilötietojen käsittelyn suunnittelu (6 §), käyttötarkoitussidonnaisuus (7 §) sekä käsittelyn yleiset edellytykset (8 §). Huolellisuusvelvoite edellyttää, että rekisterinpitäjän tulee käsitellä henkilötietoja laillisesti sekä noudattaa hyvää tietojenkäsittelytapaa. Henkilötietojen käsittelyn suunnittelu merkitsee sitä, että henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta ja että henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä ennen henkilötietojen keräämistä. Käyttötarkoitussidonnaisuus edellyttää, että henkilötietoa saa käyttää tai käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteen sovimaton 6 §:ssä tarkoitetun henkilötietojen käsittelyn tarkoitusten kanssa. Henkilötietojen käsittelyn yhtenä yleisenä edellytyksenä todetaan 8 §:ssä, että henkilötietojen käsittely on mahdollista, jos käsittelystä säädetään laissa tai jos käsittely johtuu rekisterinpitäjälle säädetystä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta. Henkilötietolain 11 §:n mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on pääsääntöisesti kielletty. Poikkeuksena on tietojen käsittely, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.

Ammattihenkilörekisteriin sisällytettävistä tiedoista ehdotetaan säädettäväksi pykälän 2 momentissa. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaisesti ammattihenkilörekisteriin merkitäisiin sosiaalihuollon ammattihenkilön hen-

kilö- ja osoitetiedot, rekisteröintinumero, ammatinharjoittamisoikeus ja sen rajoittaminen tai poistaminen, ammattinimikkeen käyttöoikeus ja sen kieltäminen sekä ammatinharjoittamisoikeuden tai nimikesuojauksen perusteena olevat koulutustiedot.

Ammattihenkilörekisteriin merkittäisiin lisäksi tiedot sosiaalihuollon ammattihenkilön suorittamasta sosiaalialan ylemmästä ammattikorkeakoulututkinnosta. Rekisteriin merkittäisiin myös tiedot sosiaalihuollon ammattihenkilön suorittamasta ammatillisesta lisen-siaattitutkinnosta.

Ammatillinen lisen-siaattitutkinto syventää yhteiskuntatieteiden tai valtiotieteiden maisterin tutkinnon suorittaneiden ammatillista osaamista seuraavilla erikoisaloilla: lapsi- ja nuorisososiaalityö, kuntouttava sosiaalityö, marginalisaatiokysymysten sosiaalityö, hyvinvointipalvelujen erikoisala sekä yhteisö-sosiaalityö.

Hallitus on antanut esityksen laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta (HE 241/2014). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi korkeakouluissa toteuttavista erikoistumiskoulutuksista, jotka ovat jo työelämässä toimineille suunnattuja ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistäviä, luonteeltaan täydennyskoulutusta pysyvemmäksi tarkoitettuja koulutuksia. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut järjestävät näitä koulutuksia korkeakoulututkinnon suorittaneille ja niille, joilla korkeakoulu toteaa muutoin olevan opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet. Lakiehdotuksen mukaan erikoistumiskoulutukset ovat osa koulutusjärjestelmää ja niiden rahoitus perustuisi korkeakoulujen perusrahoitukseen ja opiskelijamaksuihin. Korkeakoulu voi toteuttaa erikoistumiskoulutuksia valtioneuvoston asetuksella ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettyjen koulutusvastuusäännösten nojalla. Opiskelijat erikoistumiskoulutukseen ottaisi korkeakoulu. Tiedot ammattihenkilön suorittamasta erikoistumiskoulutuksesta merkittäisiin ammattihenkilörekisteriin.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaisesti rekisteriin merkittäisiin ammattihenkilöön kohdistuvat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston tämän lain mukaisesti antama huomautus sekä tiedot ammattitoiminnassa saadusta varoituk-

sesta, sakko- tai vankeusrangaistuksesta tai viraltapanosta.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan rekisteriin merkittäisiin sellaisen sosiaalihuollon laillistettavaan ammattiin opiskelevan henkilön tiedot, johon Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto on kohdistanut valvontatoimenpiteitä. Tällä olisi erityistä merkitystä tilanteissa, jossa valvontatoimenpiteet ovat olleet merkittäviä ja joiden perusteella tulisi jatkossa harkittavaksi, voitaisiinko kyseiselle henkilölle myöntää ammattioikeuksia. Käytännössä kyse olisi tilanteista, joissa sosiaalihuollon laillistettavan ammattiin opiskelevan henkilön toimiessa tilapäisesti sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä, häneen olisi kohdistettu säännöksessä mainittuja valvonta- tai turvaamistoimenpiteitä. Myös muun tilapäisesti sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatissa toimivan henkilön kohdistuvat valvontatoimenpiteet merkittäisiin rekisteriin.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi määräajoista, joiden kuluessa ammattihenkilörekisteriin merkityt tiedot tulisi poistaa. Säännös noudattaa terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain vastaavaa säännöstä.

17 §. Tietojen antaminen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteristä. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulee salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 16 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja aluehallintovirastolle sille laissa säädetyin valvontatehtävän hoitamiseksi. Aluehallintoviraston valvontatehtäviä on käsitelty edellä 15 §:n kohdalla. Näiden valvontatehtävien lisäksi aluehallintovirastot toimivat kanteluviranomaisina. Velvollisuus tietojen luovuttamiseen aluehallintovirastolle ammattihenkilörekisteristä on perusteltua aluehallintoviraston laissa säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston velvollisuudesta antaa salassapitovelvollisuuden estämättä viranomaiselle ja sosiaali- ja terveydenhuollon työnantajalle ja toimintayksikölle tietoja 16 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen rikosten seu-

raamuksesta työhön liittyvää soveltuvuusarviointia varten. 16 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin merkittäisiin tieto ammattitoiminnassa saadusta varoituksesta, sakko- tai vankeusrangaistuksesta tai viraltapanosta.

Tuomioistuimet olisivat velvollisia ilmoittamaan Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolle sosiaalihuollon ammattihenkilölle tuomitusta sakko-, vankeus- tai muusta rangaistuksesta sellaisen rikoksen johdosta, johon ammattihenkilö on syyllistynyt ammattitoiminnassa (28 §). Tällainen tieto merkittäisiin sosiaalihuollon ammattihenkilörekisteriin 16 §:n nojalla.

Käytännössä kysymys voi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa sosiaalihuollon ammattihenkilö, joka on saanut tuomion lääkevarkauksista tai omaisuusrikoksista, vaihtaa työpaikkaa, jolloin uudella työnantajalla ei ole tietoa aikaisemmassa ammattitoiminnassa tapahtuneista rikkeistä. Asiakasturvallisuus huomioon ottaen on perusteltua, että tieto ammattihenkilörekisteriin merkitystä rangaistuksesta voitaisiin tällaisessa tilanteessa pyynnöstä luovuttaa työnantajalle ja toimintayksikölle 17 §:n 2 momentin nojalla. Myös työtehtävien muutosten yhteydessä tapahtuvaa soveltuvuusarviointia varten tieto ammattihenkilörekisteriin merkitystä rangaistuksesta voi olla välttämätön. Erityisesti tämä korostuu työtehtävien muutoksissa, joissa siirrytään työskentelemään haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden, kuten vanhusten, kodeissa ilman välitöntä johtoa ja valvontaa.

18 §. Julkinen tietopalvelu. Ammattihenkilörekisterin yhtenä tavoitteena on antaa sosiaalihuollon asiakkaille ja työnantajille mahdollisuus julkisen tietopalvelun avulla varmistua sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattipätevyydestä. Pykälä noudattaa samoja periaatteita kuin terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 24 c §, jossa säädetään julkisesta tietopalvelusta terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterin suhteen.

Ehdotetussa säännöksessä määriteltäisiin yksityiskohtaisesti, mitä tietoja julkinen julkisen tietopalvelun kautta voitaisiin antaa. Luovuttaminen julkisen tietopalvelun kautta koskisi ammattipätevyyden arvioinnin kan-

nalta kaikkein keskeisimpiä tietoja. Pykälän mukaan julkisia tietoja olisivat tiedot sosiaalihuollon ammattihenkilön nimestä, rekisteröintinumeroista, syntymävuodesta, ammattipätevyydestä sekä ammatinharjoittamiskeuden rajoittamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan tietoja voisi hakea vain yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena rekisteröidyn nimeä tai rekisteröintinumeroa. Tietopalvelun tarkoituksena olisi parantaa kansalaisten tiedonsaantia sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattipätevyydestä ja vahvistaa asiakasturvallisuutta. Tiedonsaanti palvelee asiakkaiden oikeusturvan parantamista ja on sopusoinnussa perusoikeusjärjestelmän kanssa. Tältä osin viitataan perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 32/2008 vp), joka on annettu terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen johdosta.

Pykälän 3 momenteissa säädettäisiin tietojen poistamisesta julkisesta tietopalvelusta.

19 §. Ammattitoiminnan asianmukaisuuden selvittäminen. Valvonnan kannalta on olennaisen tärkeätä, että valvontaviranomaisella on mahdollisuus tarttua esille tulleisiin puutteisiin ammattihenkilön ammatinharjoittamiskyvyssä tai ammatinharjoittamisen edellyttämässä tiedoissa ja taidoissa. Työnantajan vastuulla on ryhtyä toimenpiteisiin esimerkiksi päihderiippuvuuden tai muiden ammatin harjoittamista haittaavien ja mahdollisesti asiakasturvallisuutta vaarantavien tekijöiden vuoksi. Ehdotettu säännös on tarpeellinen asiakasturvallisuus huomioon ottaen etenkin niitä tilanteista ajatellen, joissa ammattihenkilö työskentelee asiakkaiden kanssa itsenäisesti ilman välitöntä johtoa ja valvontaa. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ammatillisen toimintakyvyn tai terveydentilan selvittämisestä ja 2 momentissa ammattitaidon selvittämisestä.

Pykälällä on kiinteä yhteys perustuslain 7 §:ssä säädettyyn henkilökohtaiseen vapautteen sekä 10 §:ssä säädettyyn yksityiselämän suojaan. Pykälässä ehdotettavia toimenpiteitä tulee arvioida suojattavien intressien sekä ammattihenkilön perusoikeuksien kannalta.

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto voisi, mikäli ilmenee perusteltua aihetta epäillä, että sosiaalihuollon ammattihenkilö on sairauden, päihteiden väärinkäytön, hei-

kentyneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemätön toimimaan ammatissaan, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi velvoittaa ammattihenkilön lääkirintarkastukseen tai sairaalatutkimuksiin. Pykälän 2 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla olisi oikeus velvoittaa ammattihenkilö ammattitaitojen tai -tietojen tutkimiseksi työkokeiluun, työnäytteeseen tai kuulusteluun.

Ennen päätöksen tekemistä 1 tai 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa ammattihenkilölle tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi yleisten hallinto-oikeudellisten periaatteiden mukaisesti (hallintolaki (434/2003) 34 §).

Sekä ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan että ammattitaidon selvittämistä syntyneet kustannukset korvattaisiin valtion varoista. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain vastaavan säännöksen (25 §) osalta Korkein hallinto-oikeus on antanut 5.7.2006 vuosikirjaratkaisun KHO 2006:43 (KHO 5.7.2006 taltio 1717), jonka mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston määrättyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittämiseen, aiheutuneet kustannukset tuli korvata valtion varoista.

Mikäli ammattihenkilö ei suostu 1 tai 2 momentissa säädettyyn selvittämiseen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi kieltää laillistettua ammattihenkilöä harjoittamasta ammatiaan taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asetuksella säädettyä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

20 §. Seuraamukset virheellisestä menettelystä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sosiaalihuollon ammattihenkilölle mahdollisesti aiheutuvista seuraamuksista virheellisestä menettelystä. Säännös noudattaa soveltuvin osin terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 26 §:n säännöstä.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi antaa seuraamuksen virheellisestä toiminnasta, mikäli ammattihenkilö laiminlyö ehdotetun lain 4—6 §:ssä säädetyt velvollisuudet. Näiden velvollisuuksien osalta viitataan edellä asianomaisen pykälän kohdalla esitettyihin perusteluihin. Esimerkiksi velvollisuus sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä asiakastietojen kä-

sittelystä annettujen säännösten noudattamiseen (4 §) ovat keskeisiä sosiaalihuollon asiakkaiden oikeusturvan ja sosiaalihuollon palvelujen laadun kannalta.

Pykäläehdotuksen 2 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi ensinnäkin antaa sosiaalihuollon ammattihenkilölle tarkempia määräyksiä ammattitoimintaa varten. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston mahdollinen puuttuminen ammatinharjoittamisoikeuteen (2 ja 3 kohdat) tulee olla oikeassa suhteessa virheen tai laiminlyönnin kanssa. Toimenpiteitä tulee arvioida suojattavien intressien (asiakasturvallisuus, palvelujen laatu) sekä perustuslain 18 §:ssä säädetyn työn, ammatin ja elinkeinovapauden kannalta. Pykälän 2 momentin mukaiset ammatinharjoittamisoikeuden rajoittaminen tai poistaminen määrääjäksi tai toistaiseksi tai ammattinimikkeen käytön kieltäminen määrääjäksi tai toistaiseksi tulisivat kysymykseen vain, mikäli muut ensisijaiset seuraamukset eivät olisi riittäviä.

Pykäläehdotuksen 3 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voisivat, mikäli asia ei anna aiheutta 2 momentissa tai jäljempänä 25 §:ssä säädettyyn toimenpiteeseen (kirjallinen varoitus), kiinnittää ammattihenkilön huomiota asianmukaiseen ammattitoimintaan tai kehottaa häntä korjaamaan todetun puutteen tai epäkohdan taikka antaa huomautuksen vastaisen varalle.

21 §. Kykenemättömyys toimia ammatissa. Pykäläehdotuksen mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi päättää 20 §:ssä säädetyistä seuraamuksista myös siinä tilanteessa, että ammattihenkilö olisi sairauden, päihteiden väärinkäytön, heikentyneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn perusteella taikka perustellusti todetun ammattitaidottomuuden vuoksi kykenemätön toimimaan ammattihenkilön ammatissa. Säännös noudattaa terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 28 §:ää.

22 §. Ammattitoiminnassa tehty rikos. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi ammattihenkilön ammattitoiminnassaan tekemän rikoksen ja siitä tuomitun vankeusrangaistuksen seuraamuksia ammatinharjoittamisoikeuden näkökulmasta. Pykäläehdotuksen mu-

kaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi arvioida ammatinharjoittamisedellytyksiä ja rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta tai poistaa sen toistaiseksi. Edellytyksenä on, että rikoksesta ilmenevien seikkojen perusteella on epäiltävissä, että toiminnan jatkaminen vaarantaisi asiakasturvallisuutta. Nimikesuojatun ammattihenkilön kohdalla Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi vastaavassa tilanteessa kieltää ammatinimikkeen käyttöoikeuden toistaiseksi.

Kysymyksessä on erittäin raskas puuttuminen ammattioikeuksiin, etenkin niissä tilanteissa, joissa ammattioikeus tai ammatinimikkeen käyttöoikeus poistettaisiin lopullisesti, jolloin sitä ei voitaisi myöhemminkään palauttaa. Tämä mahdollisuus, josta ehdotetaan säädettäväksi pykälän toisessa momentissa, edellyttää että rikoksesta ilmenevät seikat ja siihen liittyvät olosuhteet ovat erittäin raskauttavat.

Ammatinharjoittamisoikeuteen puuttumisen tarpeellisuutta arvioidessa tulisi huolellisesti arvioida ammattitoiminnassa tehdystä rikoksesta ilmenevien asianhaarojen ohella asiakasturvallisuusriskiä ammattihenkilön tulevassa toiminnassa ja näiden suhdetta perustuslain 18 §:ssä säädettyyn työn, ammatin ja elinkeinovapauteen.

Terveydenhuollon ammattihenkilölain 27 §:ssä säädetään ammattitoiminnassa tehdystä rikoksen seuraamuksista ammattitoiminnalle. Ammattihenkilölain säännös on vanhentunut ja sitä on tarpeen uudistaa ja ajantasaistaa. Oikeusministeriö asetti 1.10.2008 työryhmän, jonka tehtävänä oli 31.5.2010 mennessä laatia selvitys terveydenhuollon ammattihenkilöiden rikostaustan selvittämisestä. Työryhmä on raportissaan (mietintöjä ja lausuntoja 57/2010) tarkastellut eri vaihtoehtoja, joilla lainsäädäntöä voitaisiin kehittää siten, että terveydenhuollon henkilöiden ja yritysten luotettavuus keskeisten yleisten ja yksityisten etujen suojaamiseksi voidaan selvittää perusoikeudet huomiioon ottavalla tavalla.

Tarkoituksena on, että jatkossa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattitoiminnasta säädettäisiin yhdessä ja samassa laissa, jolloin myös rikostaustan selvittämisestä ja rangaistusten vaikutuksesta am-

mattitoiminnalle tulee säätää yhdenmukaisesti. Tässä yhteydessä tulisi arvioitavaksi myös edellä mainitun työryhmän ehdotukset lainsäädännön kehittämiseksi tältä osin.

23 §. Väliaikaiset turvaamistoimenpiteet. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston oikeudesta tarvittaessa päättää väliaikaisista turvaamistoimenpiteistä käsitellessään 19—22 §:ssä tarkoitettuja asioita. Pykäläehdotuksen mukaan laillistettua ammattihenkilöä voitaisiin väliaikaisesti kieltää harjoittamasta ammattia tai nimikesuojattua ammattihenkilöä kieltää väliaikaisesti käyttämästä nimikesuojatun ammattihenkilön ammatinimikettä. Väliaikaiset turvaamistoimenpiteet voivat olla tarpeellisia asioiden selvittämisvaiheessa asiakasturvallisuuden varmistamisen vuoksi.

24 §. Ammatinharjoittamisoikeuden rajoittaminen tai poistaminen sekä ammatinimikkeen käyttöoikeuden poistaminen ammattihenkilön omasta pyynnöstä. Ehdotettu säännös on tarpeellinen niitä tilanteita silmälläpitäen, joissa ammattihenkilö vaihtaa alaa tai luopuu tehtävästään.

Terveydenhuollossa ammattihenkilöt ovat käytännössä pyytäneet ammatinharjoittamisoikeutensa poistamista tai rajoittamista myös tilanteissa, joissa ovat pelänneet oman terveydentilansa tai ammatillisen toimintakykynsä vaarantavan potilasturvallisuutta. Säännös on tarpeen alan vaihdon tai tehtävään luopumisen lisäksi myös muissa tilanteissa. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa ammattihenkilörekisterin oikeellisuutta ja ajantasaisuutta.

25 §. Kirjallinen varoitus. Pykäläehdotuksessa säädettäisiin kirjallisesta varoituksesta, jonka Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto voisivat antaa sosiaalihuollon ammattihenkilölle, jos tämä on ammattitoiminnassaan menetellyt vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai syyllistynyt muutoin virheellisyyteen tai laiminlyöntiin. Kysymyksessä olisi hallinnollinen toimenpide.

26 §. Ammatinharjoittamisoikeuden tai ammatinimikkeen käyttöoikeuden palauttaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä edellytyksistä, joilla ammatinharjoittamisoikeus tai ammatinimikkeen käyttöoikeus voitaisiin palauttaa tällaisen oikeuden

menettäneelle sosiaalihuollon ammattihenkilölle. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi palauttaa asianomaisen oikeuden ammattihenkilön hakemuksesta, johon tulisi liittää selvitys turvaamistoimenpiteeseen johtaneen syyn lakkaamisesta. Tällaisia selvityksiä olisivat esimerkiksi lääkärinlausunto ammatinharjoittamiskykyyn vaikuttaneen syyn poistumisesta tai todistus suorituksesta lisäkoulutuksesta.

4 luku Erinäiset säännökset

27 §. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston tiedonsaantioikeus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston tietojensaantioikeudesta. Lakiehdotuksen 7 § koskee yksittäisen sosiaalihuollon ammattihenkilön velvollisuutta salassapitovelvollisuuden estämättä antaa ehdotetussa laissa säädettyjen valvontatehtävien hoitamiseksi tarpeellisia tietoja ja selvityksiä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston pyynnöstä. Lakiehdotuksen 27 §:ssä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ja aluehallintovirastolla olisi oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä saada ehdotetussa laissa säädettyjen valvontatehtävien hoitamiseksi tietoja valtion, kunnan ja kuntayhtymän viranomaiselta ja muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä sekä muilta pykäläehdotuksessa mainituilta tahoilta kuten sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiltä.

28 §. Tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuus. Pykäläehdotuksen mukaan tuomioistuin olisi velvollinen lähettämään Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle jäljennöksen päätöksestä, jolla se on määrännyt sosiaalihuollon ammattihenkilölle sakko-, vankeus- tai muun rangaistuksen sellaisen rikoksen johdosta, johon sosiaalihuollon ammattihenkilö on syyllistynyt ammattitoiminnassaan.

Tieto sosiaalihuollon ammattihenkilölle tuomitusta rangaistuksesta, esimerkiksi omaisuusrikoksesta tai lääkeanastuksesta, on yleensä peruste ryhtyä selvittämään tarkemmin henkilön ammatinharjoittamiskykyä.

29 §. Kuulutus virallisessa lehdessä. Rajoitetusta, poistetusta, kielletystä tai palautetusta ammatinharjoittamisoikeudesta taikka ase- tuksella säädetyn sosiaalihuollon ammatinimikkeen käyttöoikeuden kieltämisestä tai palauttamisesta tulisi pykäläehdotuksen mukaan kuuluttaa viipymättä Virallisessa lehdessä. Säännös on yhdenmukainen terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 42 §:n kanssa.

30 §. Muutoksenhaku. Hallintoasioiden muutoksenhakusäännöksiä uudistetaan parhaillaan kauttaaltaan. Oikeusministeriössä valmisteltava kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella. Muutokseen sisältyy muiden ohella terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muutoksenhaku koskevan 39 §:n muuttaminen. Säännöstä on tarkoitus täydentää oikaisuvaatimuksen tekemistä koskevilta osin, mikä on puuttunut kokonaan nykyisestä säännöksestä. Nyt ehdotettu 30 § vastaa terveydenhuollon ammattihenkilölain 39 §:ään kokonaisuudistuksen yhteydessä ehdotettavaa muutosta tämän hetkisessä muodossaan.

31 §. Neuvottelukunta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi neuvottelukunnasta, jonka tehtävänä olisi antaa lausuntoja ja tehdä aloitteita sosiaalihuollon ammattihenkilöiden koulutuksesta, ammattitoiminnasta ja viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Ehdotetun neuvottelukunnan tehtäväalue vastaisi pääosin terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 41 §:ssä säädetyn neuvottelukunnan tehtäviä. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden neuvottelukunnalle on tulossa uusi tehtävä, kun neuvottelukunnan yhteyteen ehdotetaan perustettavaksi itsenäisesti toimiva erikoislääkäri-, erikoishammaslääkärikoulutuksen ja yleislääketieteen erityiskoulutuksen koordinaatiojaosto. Muutos liittyy hallituksen esitykseen, jolla erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutus ehdotetaan siirrettäväksi opetus- ja kulttuuriministeriöltä sosiaali- ja terveysministeriölle (HE 227/2014). Neuvottelukunnat olisi tarkoitus yhdistää viimeistään siinä vaiheessa, kun lait sosiaalihuollon ammattihenkilöis-

tä ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetut lait yhdistettäisiin. Neuvottelukuntien tulisi toimia siihen saakka tiiviissä yhteistyössä, mikä edistäisi sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota.

32 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2016. Lain täysimääräinen soveltaminen ja toimeenpano edellyttävät siirtymäaika. Näin ollen ehdotetaan, että Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto tulisi olla laissa tarkoitettu ammattihenkilöiden keskusrekisteri 1.8.2016 mennessä.

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto valmistelelee uudistuksia terveydenhuollon ammattihenkilörekisteriin. Uudistuksella mahdollistetaan yhtenäisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterin muodostaminen. Samassa yhteydessä Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto valmistelelee sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilörekisterin käyttöönottoa.

Voimaantulosäännöksessä ehdotetaan määriteltäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa (272/2005) ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetyn kelpoisuuden omaavan henkilön oikeus toimia sellaisessa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön tehtävässä, joka edellyttää lakiehdotuksen mukaista laillistamista. Oikeus olisi voimassa, kunnes hänen hakemuksensa lakiehdotuksen mukaisena ammattihenkilönä on ratkaistu, kuitenkin enintään 31.12.2017 saakka. Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston tulisi ratkaista hakemus viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta. Vastaavalla tavalla pykäläehdotuksen 3 momentti koskee sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kelpoisuusvaatimuksista annetun lain perusteella kelpoisuusehdot täyttävän henkilön oikeutta toimia suorittamansa koulutuksen ja lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen mukaisena nimikesuojattuna ammattihenkilönä.

Koska on oletettavaa, että hakemuksia saapuu runsaasti, on perusteltua siirtymävaihetta ajatellen määritellä poikkeuksellinen aika hakemusten käsittelylle ja päätöksenteolle. Sen vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviras-

ton tulisi ratkaista hakemus viimeistään kuuden kuukauden kuluessa sen saapumisesta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 4 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 24 §:ssä tarkoitettua sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön kelpoisuusvaatimuksista. Kelpoisuusvaatimuksena on sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön kelpoisuus tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja alan tuntemus. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 11 §:n mukaiselle potilasasiainhallinnalle ei ole säädetty erityisiä kelpoisuusvaatimuksia.

Jatkossa tuleekin selvittää sijoitetaanko sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön kelpoisuusvaatimusta koskeva säännös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaslakiin. Jos sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaslaki ja potilaslaki yhdistetään, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön kelpoisuudesta on perusteltua säätää uudessa laissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 5 §:ssä säädetään isyyslaissa (361/1983) tarkoitettua lastenvalvojan ja lapsen huollosta ja tapauskohtaisesta kelpoisuudesta annetun lain 8 §:ssä ja lapsen elätyksestä annetun lain (704/1975) 8 §:ssä tarkoitettujen sopimusten valmistelusta vastaavan henkilön tehtävistä. Kelpoisuuslain 7 §:ssä säädetään lastentarhanopettajan kelpoisuudesta. Kelpoisuuslaki sisältää useita säännöksiä joiden osalta on vielä tarpeen selvittää, mihin lainsäädäntöön kyseiset säännökset on tarkoituksenmukaista sijoittaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kelpoisuusvaatimuksista annetun lain kumoamisesta on tarkoitus antaa erillinen kumoamislaki vuoden 2015 aikana. Valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kelpoisuuslain ja asetuksen siirtymäsäännökset, joten kelpoisuuslain kumoaminen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kelpoisuuslain valmistelu on syytä niivoa yhteen.

1.2 Laki Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta

2 §. Toimiala. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa olevaan sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja

valvontaviraston tehtäviä määrittelevään luetteloon ehdotetaan lisättäväksi viittaus lakiin sosiaalihuollon ammattihenkilöistä.

3 §. Lautakunnat. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että virastossa olevan terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunnan nimeksi muutettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunta. Lautakunta vastaisi jatkossa terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonnan lisäksi myös sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvonnasta. Lautakuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä sekä toiminnan muusta järjestämisestä säädettäisiin jatkossakin valtioneuvoston asetuksella.

6 §. Tietojen antaminen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että yksityisistä sosiaalipalveluista annetun laissa (922/2011) tarkoitetut yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajat lisättäisiin pykälässä olevaan luetteloon niistä tahoista, jotka ovat velvollisia antamaan sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tietoja ja selvityksiä momentissa säädetyillä edellytyksillä. Lisäyksen jälkeen ilmoitusoikeutta koskevassa pykälän 2 momentissa säädetty viittaus koskisi myös yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajia. Muutos on tarpeen, jotta virasto voisi huolehtia sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa sille säädetyistä tehtävistä.

2 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Hallituksen esitystä on tarkasteltava perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien näkökulmasta. Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää suojaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mu-

kaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteuttaminen.

Esityksen tarkoituksena on edistää asiakas- ja turvallisuutta sekä sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun varmistamalla, että sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät valmiudet sekä järjestämällä ammattitoiminnan valvonta vahvistetaan etenkin haavoittuvassa asemassa olevien sosiaalihuollon asiakkaiden perustuslain 7 ja 19 §:ssä säädettyä oikeutta turvallisuuteen, välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaalipalveluihin.

Perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus työhön ja elinkeinonvapauteen; jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan ammatilla, työllä tai elinkeinolla. Lakiehdotuksen säännöksillä, jotka liittyvät sosiaalihuollon ammattihenkilöiden rekisteröintiin, julkiseen tietopalveluun sekä valvonta- ja seuraamusjärjestelmään on kiinteä yhteys perustuslain 10 §:ssä säädettyyn yksityiselämän suojaan sekä 18 §:ssä säädettyyn oikeuteen työhön ja elinkeinonvapauteen.

Lakiehdotuksen 30 §:ssä ehdotettu muutoksenhakujärjestelmä turvaa ammattihenkilön oikeuden saattaa kielteinen ammatinharjoittamisoikeutta koskeva päätös tai ammatinharjoittamisoikeuteen puuttumista koskeva tai muu kyseisessä pykäläehdotuksessa mainittu päätös oikeasuvaatimuksena tai valituksena käsiteltäväksi.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan hyväksymän linjauksen mukaisesti perusoikeutta on mahdollista rajoittaa tietyissä tapauksissa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Rajoituksen tulee perustua lain säännökseen ja sen tulee olla täsmällinen ja tarkkarajainen. Tarkoitus turvata toista perusoikeutta voi olla hyväksyttävä peruste rajoittaa jotakin muuta perusoikeutta. Lakiehdotuksen tarkoittamia perusoikeuksien rajoituksia, jotka liittyvät ammattihenkilön ammattitoimintaan, on pidettävä perusoikeusjärjestelmän kannal-

ta hyväksyttävinä, ottaen huomioon lakiehdotuksella suojattavat intressit.

Hallituksen käsityksen mukaan esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Hallitus esittää, että asiasta hankitaan perustuslakivaliokunnan lausunto.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

Edellä olevan perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**sosiaalihuollon ammattihenkilöistä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää asiakasturvallisuutta sekä sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihooltoon ja hyvään kohteluun;

1) varmistamalla, että tässä laissa tarkoitulla sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät valmiudet sekä mahdollisuus kehittää ja ylläpitää ammatitaitoaan.

2) edistämällä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yhteistyötä ja tarkoituksenmukaisen tehtävärakenteen muodostamista asiakkaiden palvelutarpeet huomioon ottaen.

3) järjestämällä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattitoiminnan valvonta.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan niihin, jotka toimivat
1) sosiaalihoitolain (710/1982) 13 §:ssä mainituissa tehtävissä, joiden järjestämisestä

huolehtii mainitun lain 16 §:n mukainen toimielin, muu kunnan tai kuntayhtymän toimielin tai valtio

2) tehtävissä, jotka kuuluvat yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011) tarkoitettuihin sosiaalipalveluihin.

3 §

Sosiaalihuollon ammattihenkilö

Sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ovat
1) ne, jotka ovat tämän lain nojalla saaneet ammatinharjoittamisoikeuden (*laillistettu ammattihenkilö*);

2) henkilöä, jolla tämän lain nojalla on oikeus käyttää sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (*nimikesuojattu ammattihenkilö*).

Laillistettu ammattihenkilö on oikeutettu toimimaan asianomaisessa ammatissa ja käyttämään asianomaista ammattinimikettä. Nimikesuojatun ammattihenkilön ammatinimikkeistä ja ammattinimikkeen edellyttämisestä koulutuksesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Nimikesuojatun ammatinimikkeen käyttöoikeuden edellytyksenä on lisäksi, että henkilö on merkitty 16 §:ssä tarkoitettuun sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin nimikesuojattuna ammattihenkilönä. Nimikesuojatun ammatti-

henkilön tehtävissä voi toimia muukin henkilö, jolla on riittävä koulutus, kokemus ja ammattitaito. Valtioneuvoston asetuksella säädetään nimikesuojatun ammattihenkilön tehtävissä toimivalta muulta henkilöltä vaadittavasta riittävästä koulutuksesta.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävärakennetta ja tehtävien jakoa voidaan uudistaa ammattihenkilöiden osaaminen, ammattitaito ja koulutus huomioon ottaen, jollei laissa tai asetuksessa toisin säädetä, mikäli se on perusteltua asiakkaiden palvelutarpeiden, työjärjestelyjen ja sosiaalipalvelujen tuottamisen kannalta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tarkoituksenmukaisen tehtävärakenteen ja työnjaon kehittämisestä.

4 §

Ammattieettiset velvollisuudet

Sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatillisen toiminnan päämääränä on sosiaalisen toimintakyvyn, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen ja hyvinvoinnin lisääminen.

Sosiaalihuollon ammattihenkilön velvollisuutena on noudattaa ammattitoiminnassaan, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä asiakastietojen käsittelystä säädetään.

5 §

Ammattipätevyyden ylläpitäminen ja osaamisen kehittäminen

Sosiaalihuollon ammattihenkilö on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin.

Sosiaalihuollon ammattihenkilön työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammattihenkilö saa työssään tarvittavan perehdytyksen ja että hän voi osallistua ammattitai-

tonsa kehittämiseksi tarpeelliseen täydennyskoulutukseen.

6 §

Tietojen antaminen valvontaviranomaisille

Sosiaalihuollon ammattihenkilö on velvollinen salassapitosäännösten estämättä antamaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston pyytämät, sille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

2 luku

Oikeus toimia sosiaalihuollon ammattihenkilönä

7 §

Oikeus harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia Suomessa suoritetun koulutuksen perusteella

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia laillistettuna ammattihenkilönä henkilölle, joka on suorittanut Suomessa ylemmän korkeakoulututkinnon, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä.

8 §

Oikeus harjoittaa sosionomin ja geronomin ammattia Suomessa suoritetun koulutuksen perusteella

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa sosionomin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä henkilölle, joka on suorittanut sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon Suomessa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa geronomin ammattia henkilölle, joka on suorittanut sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon Suomessa.

9 §

Sosiaalityöntekijän erityiset velvollisuudet

Edellä 7 §:ssä tarkoitettu sosiaalityöntekijä vastaa sosiaalityön ammatillisesta johtamisesta sekä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen sosiaalisen tuen ja palvelujen tarpeeseen vastaavasta sosiaalityön asiakas- ja asiantuntijatyöstä sekä sen vaikutusten seurannasta ja arvioinnista.

Sosiaalityöntekijä vastaa lisäksi sosiaalihuollon palvelujen antamisesta ja päätöksenteosta sen mukaan kuin muualla laissa erikseen säädetään.

10 §

Muussa EU- tai ETA-valtiossa kuin Suomessa koulutuksen saanut EU- tai ETA-valtion kansalainen

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain (1093/2007) mukaisesti oikeuden harjoittaa Suomessa 7 tai 8 §:ssä tarkoitettua ammattia Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle on jossakin muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kuin Suomessa suoritettun koulutuksen perusteella myönnetty tutkintotodistus tai muu asiakirja, joka kyseisessä valtiossa vaaditaan kyseiseen ammattiin, tai muu asiakirja, joka osoittaa hakijan valmiuden kyseisen ammatin harjoittamiseen.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain mukaisesti oikeuden käyttää Suomessa valtioneuvoston asetuksella säädettyä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä Euroopan

unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle on jossakin muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kuin Suomessa saadun koulutuksen perusteella kyseisessä valtiossa myönnetty tutkintotodistus tai sen kanssa vastaavaksi määritelty koulutuksesta annettava asiakirja, joka kyseisessä valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseiseen ammattiin, tai muu asiakirja, joka osoittaa hakijan valmiuden kyseisen ammatin harjoittamiseen.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi määrätä hakijalle korvaavina toimenpiteinä sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen siten kuin siitä on säädetty ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa.

11 §

Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa koulutuksen saanut

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa Suomessa 7 tai 8 §:ssä tarkoitettua ammattia henkilölle, jolle on Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa suoritettun koulutuksen perusteella myönnetty tutkintotodistus tai muu asiakirja, joka kyseisessä valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseiseen ammattiin.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää hakemuksesta oikeuden käyttää valtioneuvoston asetuksella säädettyä nimikesuojatun ammattihenkilön ammattinimikettä henkilölle, jolle on Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa suoritettun koulutuksen perusteella myönnetty tutkintotodistus tai muu asiakirja, joka kyseisessä valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseiseen ammattiin.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi määrätä hakijalle korvaavina toimenpiteinä sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin sopeutumisajasta ja kelpoi-

suuskokeesta sekä hakijalle asetettavista muista pätevyysvaatimuksista.

12 §

Oikeus toimia tilapäisesti sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön ammatissa

Laillistetun ammattihenkilön ammatissa voi toimia tilapäisesti enintään vuoden ajan kyseiseen laillistettavan ammattihenkilön ammattiin opiskeleva tai sosiaalialalle soveltuvan korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö, jolla on riittävät edellytykset ammatissa toimimiseen. Tilapäisesti laillistetun ammattihenkilön ammatissa toimivaan henkilöön sovelletaan tällöin soveltuvin osin, mitä tässä laissa säädetään sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Tilapäisesti laillistetun ammattihenkilön ammatissa toimimisen edellytyksistä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tilapäisesti sosiaalityöntekijän ammatissa toimivalla henkilöllä ei ole sosiaalityöntekijälle säädettyä oikeutta päättää kiireellisissä tapauksissa tahdosta riippumattoman huollon antamisesta tai siihen liittyvistä toimenpiteistä.

Ulkomailla tutkinnon suorittaneen oikeudesta toimia tilapäisesti laillistetun ammattihenkilön ammatissa voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Hakemuksen liitteet

Edellä 7 ja 8 §:ssä tarkoitettuun hakemukseen tulee liittää jäljennös yliopiston tai ammattikorkeakoulun antamasta tutkintotodistuksesta sekä toteutuneesta koulutusohjelmasta.

Edellä 10 §:ssä tarkoitettuun hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja todistuksista säädetään ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa. Edellä 11 §:ssä tarkoitettuun hakemukseen liitettävistä asiakirjoista ja todistuksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Hakemuksen käsittely eräissä tapauksissa

Edellä 10 §:ssä tarkoitettulle hakijalle on ilmoitettava hakemuksen vastaanottamisesta sekä mahdollisesti puuttuvista asiakirjoista kuukauden kuluessa asiakirjojen vastaanottamisesta. Hakemus on ratkaistava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua vaadittavien asiakirjojen esittämisestä.

3 luku

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ohjaus ja valvonta

Yleiset säännökset

15 §

Ohjaus ja valvonta

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yleinen ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle.

Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto ohjaa ja valvoo valtakunnallisesti sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattitoimintaa. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattitoimintaa toimialueellaan. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ohjaa sosiaali- ja terveysministeriön alaisena aluehallintovirastojen toimintaa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattitoiminnan valvonnan ja siihen liittyvän ohjauksen toimeenpanossa, yhteensovittamisessa ja yhdenmukaistamisessa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto käsittelee sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ohjaukseen ja valvontaan liittyvät asiat erityisesti silloin, kun kysymyksessä on:

- 1) periaatteellisesti tärkeä tai laajakantoinen asia;
- 2) asia, joka saattaa edellyttää 20 §:n 2 momentissa tai 25 §:ssä tarkoitettujen turvaamistoimenpiteiden tai seuraamusten antamista;

3) asia, jota aluehallintovirasto on esteellinen käsittelemään.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa on sosiaalihuollon ammattihenkilöiden valvontaa varten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunta, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

16 §

Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto pitää sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain mukaisten valvontatehtävien hoitamiseksi. Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, noudatetaan henkilötietolakia (523/1999).

Rekisteriin merkitään seuraavat tiedot:

1) sosiaalihuollon ammattihenkilön nimi, henkilötunnus, kotiosoite, rekisteröintinumero, ammatinharjoittamisoikeus ja sen rajoittaminen tai poistaminen samoin kuin oikeus käyttää sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä ja sen kieltäminen sekä tiedot ammatinharjoittamisoikeuden tai nimikesuojauksen perusteena olevasta koulutuksesta;

2) tiedot sosiaalihuollon ammattihenkilön suorittamasta sosiaalialan ylemmästä ammatikorkeakoulututkinnosta, ammatillisesta lissensiaattitutkinnosta ja korkeakoulutettujen erikoistumiskoulutuksista;

3) Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston sosiaalihuollon ammattihenkilölle tämän lain mukaisesti antama huomautus sekä tiedot ammattitoiminnassa saadusta varoituksesta, sakkotai vankeusrangaistuksesta tai viraltapanosta;

4) sellaisen laillistettavaan sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattiin opiskelevan henkilön tai muun tilapäisesti sosiaalihuollon laillistettavan ammattihenkilön ammatissa toimivan henkilön, jolle Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto on antanut valvontatoimenpiteenä huomautuksen, kirjallisen varoituksen tai turvaamistoimenpiteen,

nimi, henkilötunnus ja kotiosoite, sekä tiedot edellä tarkoitettusta valvontatoimenpiteestä.

Edellä 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen ja 4 kohdassa tarkoitettua turvaamistoimenpidettä koskevat tiedot poistetaan rekisteristä kymmenen vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta. Edellä 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen tietojen ja 4 kohdassa tarkoitettua huomautusta tai kirjallista varoitusta koskevat tiedot poistetaan rekisteristä, kun päätöksen tai muun ratkaisun antamisesta on kulunut kymmenen vuotta, jollei nimikirjalaisissa (1010/1989) säädetä merkinnän poistamiselle pidempää aikaa.

17 §

Tietojen antaminen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteristä

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on salassapitosäynnösten estämättä annettava 16 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja aluehallintovirastolle sen laissa säädettyjen valvontatehtävien hoitamiseksi.

Sen lisäksi, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi salassapitosäynnösten estämättä antaa viranomaiselle sekä sosiaali- ja terveydenhuollon työntantajalle ja toimintayksikölle tietoja 16 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettua rikoksen seuraamuksesta työhön liittyvää soveltuvuusarviointia varten.

18 §

Julkinen tietopalvelu

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi luovuttaa julkisen tietoverkon välityksellä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteristä tiedon sosiaalihuollon ammattihenkilön nimestä, rekisteröintinumerosta, syntymävuodesta ja ammattihenkilön ammattipätevyydestä sekä ammatinharjoittamisoikeuden rajoittamisesta (*julkinen tietopalvelu*).

Julkisesta tietopalvelusta tietoja voi hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena rekisteröidyn nimeä tai rekisteröintinumeroa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on poistettava sosiaalihuollon ammattihenkilöä koskevat tiedot julkisesta tietopalvelusta välittömästi sen jälkeen, kun se on saanut tiedon sosiaalihuollon ammattihenkilön kuolemasta tai kun sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeus on poistettu tai ammattinimikkeen käyttö on kielletty.

19 §

Ammattitoiminnan asianmukaisuuden selvittäminen

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että sosiaalihuollon ammattihenkilö on sairauden, päihteiden väärinkäytön, heikentyneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemätön toimimaan ammatissaan, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi velvoittaa sosiaalihuollon ammattihenkilön lääkärintarkastukseen tai sairaalatutkimuksiin (*ammattillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittäminen*).

Jos on perusteltua aihetta olettaa, että sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatinharjoittamistaidoissa tai ammattitiedoissa on puutteita, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi velvoittaa sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattitaitojen tai -tietojen tutkimiseksi työkokeiluun, työnäytteeseen tai kuulusteluun (*ammattitaidon selvittäminen*).

Ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittämisestä ja ammattitaidon selvittämisestä syntyneet kustannukset korvataan valtion varoista.

Jos sosiaalihuollon ammattihenkilö ei suostu 1 tai 2 momentissa säädettyyn selvittämiseen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi kieltää laillistettua ammattihenkilöä harjoittamasta ammattiaan taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asetuksella säädettyä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatinimikettä.

20 §

Seuraamukset virheellisestä menettelystä

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi antaa seuraamuksen sosiaalihuollon ammattihenkilön virheellisestä toiminnasta, jos sosiaalihuollon ammattihenkilö:

1) laiminlyö 4—6 §:ssä säädetyn velvollisuuden;

2) suorittaa tehtäviä, joihin hänen koulutustaan tai ammattitaitoaan on pidettävä riittämättöminä;

3) toimii ammattitoiminnassaan muuten virheellisesti.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa:

1) antaa sosiaalihuollon ammattihenkilölle tarkempia määräyksiä ammattitoimintaa varten;

2) rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta määräajaksi tai toistaiseksi taikka poistaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeuden määräajaksi tai toistaiseksi;

3) kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä valtioneuvoston asetuksella säädettyä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatinimikettä määräajaksi tai toistaiseksi.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voivat, jos asia ei anna aihetta 2 momentissa tai jäljempänä 25 §:ssä mainittuun toimenpiteeseen, kiinnittää sosiaalihuollon ammattihenkilön huomiota asianmukaiseen ammattitoimintaan tai kehottaa häntä korjaamaan todetun puutteen tai epäkohdan taikka antaa sosiaalihuollon ammattihenkilölle huomautuksen vastaisen varalle. Tässä momentissa tarkoitettuun Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston antamaan huomautukseen tai huomion kiinnittämiseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

21 §

Kykenemättömyys toimia ammatissa

Jos sosiaalihuollon ammattihenkilö on sairauden, päihteiden väärinkäytön, heikentyneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn

perusteella taikka perustellusti todetun ammattitaidottomuuden vuoksi kykenemätön toimimaan sosiaalihuollon ammattihenkilön ammatissa, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi päättää 20 §:ssä säädetystä toimenpiteestä.

22 §

Ammattitoiminnassa tehty rikos

Jos sosiaalihuollon ammattihenkilö on tuomioistuimen lainvoimaisella päätöksellä tuomittu vankeusrangaistukseen rikoksesta, jonka hän on tehnyt ammattitoiminnassaan ja rikoksesta ilmenevien seikkojen perusteella voidaan epäillä, että ammattitoiminnan jatkaminen vaarantaisi asiakasturvallisuutta, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta tai poistaa sen toistaiseksi taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä toistaiseksi käyttämästä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

Jos edellä tarkoitetusta rikoksesta ilmenevät seikat ja siihen liittyvät olosuhteet ovat erittäin raskauttavat, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi poistaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeuden pysyvästi tai kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä pysyvästi käyttämästä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

23 §

Väliaikaiset turvaamistoimenpiteet

Käsitellessään 19—22 §:ssä tarkoitettuja asioita, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi tarvittaessa väliaikaisesti rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta tai kieltää laillistettua ammattihenkilöä harjoittamasta ammattia tai kieltää väliaikaisesti nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

24 §

Ammatinharjoittamisoikeuden rajoittaminen tai poistaminen tai ammattinimikkeen käyttöoikeuden poistaminen ammattihenkilön omasta pyynnöstä

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi sosiaalihuollon ammattihenkilön omasta pyynnöstä rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta tai poistaa sen. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi poistaa nimikesuojatun ammattihenkilön omasta pyynnöstä oikeuden käyttää asianomaista ammattinimikettä.

25 §

Kirjallinen varoitus

Jos sosiaalihuollon ammattihenkilö on ammattitoiminnassaan menettellyt vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä taikka syllistynyt tehtävässään muutoin virheellisyyteen tai laiminlyöntiin, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi antaa hänelle kirjallisen varoituksen.

26 §

Ammatinharjoittamisoikeuden taikka ammattinimikkeen käyttöoikeuden palauttaminen

Kun sosiaalihuollon ammattihenkilöltä on poistettu ammatinharjoittamisoikeus määräajaksi tai toistaiseksi taikka sitä on rajoitettu, taikka häntä on kielletty käyttämästä sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä, sosiaalihuollon ammattihenkilö voi hakea Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta ammatinharjoittamisoikeuden palauttamista tai sen rajoituksen poistamista taikka sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikkeen käyttöoikeuden palauttamista sitten, kun ammatinharjoittamisoikeuden poistamisen tai rajoituksen tai ammattinimikkeen käyttöoikeuden kieltämisen aiheuttanut syy on lakannut. Hakemukseen on liitettävä selvitys edellä tässä momentissa tarkoitetun syyn lakkaamisesta.

4 luku

Erinäiset säännökset

27 §

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston tiedonsaanti-oikeus

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ja aluehallintovirastolla on pyynnöstä oikeus salassapitosäännösten estämättä makсутta saada valtion, kunnan ja kuntayhtymän viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkesäätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, vakuutuslaitokselta, sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköltä, Potilasvakuutuskeskukselta sekä apteekilta tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

28 §

Tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuus

Tuomioistuimen tulee viipymättä lähettää Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle jäljennös päätöksestään, jolla se on määrännyt sosiaalihuollon ammattihenkilölle sakko-, vankeus-, tai muun rangaistuksen sellaisen rikoksen johdosta, johon sosiaalihuollon ammattihenkilö on syylistynyt ammattitoiminnassaan.

29 §

Kuulutus virallisessa lehdessä

Rajoitetusta, poistetusta, kielletystä tai palautetusta ammatinharjoittamisoikeudesta taikka sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikkeen käyttöoikeuden kieltämisestä tai sen palauttamisesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on viipymättä kuulutettava Virallisessa lehdessä.

30 §

Muutoksenhaku

Edellä 19 §:ssä, 20 §:n 1 momentissa ja 21—23 ja 25 §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston päätökseen saa hakea oikaisua siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen 19—23 ja 25 §:ssä tarkoitettussa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Jos Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ei ole antanut päätöstä 14 §:ssä säädettyssä määräajassa, hakija voi tehdä valituksen. Valituksen katsotaan tällöin kohdistuvan hakemuksen hylkävään päätökseen. Tällaisen valituksen voi tehdä, kunnes hakemukseen on annettu päätös. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on ilmoitettava valitusviranomaiselle päätöksen antamisesta. Tässä momentissa tarkoitettun valituksen tekemiseen ja sen käsittelyyn sovelletaan muutoin, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Edellä 19—23 ja 25 §:ssä tarkoitettuja päätöksiä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

31 §

Neuvottelukunta

Valtioneuvosto asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on antaa lausuntoja ja tehdä aloitteita sosiaalihuollon ammattihenkilöiden koulutuksesta, ammattitoiminnasta ja viranomaisten välisestä yhteistyöstä.

Neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

32 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla tulee olla tämän lain 16 §:n mukainen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri 1. päivään elokuuta 2016 mennessä.

Henkilö, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa (272/2005) ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetty kelpoisuus, on oikeutettu toimimaan mainitussa laissa säädetyn mukaisesti sellaisessa sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävässä, joka edellyttää tämän lain mukaista laillistamista. Oikeus on voimassa siihen saakka, kunnes hänen hakemuksensa tämän lain mukaisena laillistettuna ammattihenkilönä on

ratkaistu, kuitenkin enintään 31. päivään joulukuuta 2017 saakka. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on ratkaistava hakemus harjoittaa laillistetun ammattihenkilön ammattia viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta.

Henkilö, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa (272/2005) säädetty kelpoisuus, voi toimia suorittamansa koulutuksen ja 3 §:n 2 momentin nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen mukaisena nimikesuojattuna ammattihenkilönä enintään 31. päivään joulukuuta 2017 saakka, jollei häntä siihen mennessä ole merkitty sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin nimikesuojattuna ammattihenkilönä. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston on merkittävä henkilö keskusrekisteriin viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun 16 §:n mukaiset tiedot ammattihenkilöstä on ilmoitettu lupa- ja valvontavirastolle ja virasto on todennut henkilön koulutuksen täyttävän 3 §:n 2 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa edellytetyt vaatimukset.

2.

Laki**Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008) 2 §:n 1 momentin 1 kohta, 3 §:n 1 momentti ja 6 §:n 1 momentti sellaisina kuin ne ovat 2 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 927/2011 sekä 3 §:n 1 momentti ja 6 §:n 1 momentti laissa 1068/2009, seuraavasti:

2 §

Tehtävät

Viraston tehtävänä on huolehtia:
1) terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994), sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (/), kansanterveyslaissa (66/1972), työterveys- huoltolaissa (1383/2001), erikoissairaanhoido- laissa (1062/1989), terveydenhuoltolaissa (1326/2010), mielenterveyslaissa (1116/1990), yksityisestä terveydenhuollosta an- netussa laissa (152/1990), tartuntatautilaissa (583/1986), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä an- netussa laissa (159/2007), sähköisestä lääke- määräyksestä annetussa laissa (61/2007), so- siaalihuoltolaissa (1301/2014), yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011), kehitysvammaisten erityishuol- losta annetussa laissa (519/1977), terveyden- suojelulaissa (763/1994), alkoholilaissa (1143/1994), tupakkalaissa (693/1976), gee- nitekniikkalaissa (377/1995) ja terveyden- huollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (629/2010) sille säädetystä lupahallin- nosta, ohjauksesta ja valvonnasta;

3 §

Lautakunnat

Virastossa on sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunta sekä raskauden keskeyttämis- ja steriloisiasioi- den lautakunta. Lautakuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä sekä toiminnan muusta järjestämisestä säädetään valtioneu- voston asetuksella.

6 §

Tietojen antaminen

Valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelai- tos, Eläketurvakeskus, potilasvahinkolauta- kunta, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuu- tuslaitos, huoltotoimintaa tai sairaanhoito- toimintaa harjoittava yhteisö tai laitos, yksi- tyisten sosiaalipalvelujen tuottaja sekä ap- teekki ovat velvollisia pyynnöstä antamaan maksutta virastolle 2 §:ssä tarkoitettujen teh- tävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja

selvitykset sen estämättä, mitä salassapito-
velvollisuudesta säädetään.

_____ Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Helsingissä 15 päivänä tammikuuta 2015

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Peruspalveluministeri *Susanna Huovinen*

2.

Laki**Sosiaali- ja terveystalalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008) 2 §:n 1 momentin 1 kohta, 3 §:n 1 momentti ja 6 §:n 1 momentti sellaisina kuin ne ovat 2 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 927/2011 sekä 3 §:n 1 momentti ja 6 §:n 1 momentti laissa 1068/2009, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §

2 §

*Tehtävät**Tehtävät*

Viraston tehtävänä on huolehtia:

1) terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994), kansanterveyslaissa (66/1972), työterveyshuoltolaissa (1383/2001), erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989), terveydenhuoltolaissa (1326/2010), mielenterveyslaissa (1116/1990), yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990), tartuntatautilaissa (583/1986), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007), sähköisestä lääkemääräyksestä annetussa laissa (61/2007), sosiaalihuoltolaissa (710/1982), yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011), kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977), terveydensuojelulaissa (763/1994), alkoholilaissa (1143/1994), tupakkalaissa (693/1976), geenitekniikkalaissa (377/1995) ja terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (1505/1994) sille säädetyistä lupahallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta;

Viraston tehtävänä on huolehtia:

1) terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994), *sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (/)*, kansanterveyslaissa (66/1972), työterveyshuoltolaissa (1383/2001), erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989), terveydenhuoltolaissa (1326/2010), mielenterveyslaissa (1116/1990), yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990), tartuntatautilaissa (583/1986), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007), sähköisestä lääkemääräyksestä annetussa laissa (61/2007), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011), kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977), terveydensuojelulaissa (763/1994), alkoholilaissa (1143/1994), tupakkalaissa (693/1976), geenitekniikkalaissa (377/1995) ja terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (629/2010) sille säädetyistä lupahallinnosta, ohjauksesta ja valvonnasta;

3 §

Lautakunnat

Virastossa on terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunta sekä raskauden keskeyttämis- ja sterilöimisasioiden lautakunta. Lautakuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä sekä toiminnan muusta järjestämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Tietojen antaminen

Valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, potilasvahinkolautakunta, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, huoltotoimintaa tai sairaanhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai laitos sekä apteekki ovat velvollisia pyynnöstä antamaan maksutta virastolle 2 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään.

3 §

Lautakunnat

Virastossa on *sosiaali- ja* terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunta sekä raskauden keskeyttämis- ja sterilöimisasioiden lautakunta. Lautakuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä sekä toiminnan muusta järjestämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Tietojen antaminen

Valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, potilasvahinkolautakunta, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, huoltotoimintaa tai sairaanhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai laitos, *yksityisten sosiaalipalvelujen tuottaja* sekä apteekki ovat velvollisia pyynnöstä antamaan maksutta virastolle 2 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .
